

Natsume
Soseki

Üç Köşeli
Dünya

Üç Köşeli Dünya
Konu Kitap'tan

gazete duvar

kitaP.

SAYI: 100 YIL: 2

FANTASTİK KLASİKLER
SİZİ ÜRKÜTECEK!

4

Edebiyat başımıza bela açar!

Okan Çil

8

**Dijital çağda yazmak ya da 'Serbest
Kürsü'den duyulanlar**

Sibel Yılmaz

12

**İnsan daha ne kadar
kötü olabilir?**

Doğuş Sarpkaya

17

**Hilmi Şeker Roboski davasını anlattı:
Hakikatin alternatifi yoktur**

Cihan Ülsen

34

**Benjamin'in izinden: Kültür,
barbarlık ve şiddet**

Hüseyin Akcan

41

**Kürt yazar Fırat Ceweri'ye Altın
Kalem ödülü**

Sayı: 100 | Mart 2020

Yayın Sahibi**AND Gazetecilik ve Yayıncılık,****San. ve Tic. A.Ş. adına**

Vedat Zencir

Genel Yayın Yönetmeni

Ali Duran Topuz

İcra Kurulu Başkanı ve**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü**

Ömer Araz

Yazı İşleri Müdürü

Anıl Mert Özsoy

Görsel Yönetmen

Özgür Akkaya

Katkıda Bulunanlar

Okan Çil, Sibel Yılmaz,

Doğuş Sarpkaya, Cihan Ülsen,

Hüseyin Akcan, Hilmi Şeker

Yönetim Yeri:

Maslak Mahallesi Ahi Evran Cad.

Nazmi Akbacı İş Merkezi 233-234

Sarıyer/İstanbul

Santral (212) 3463601, Faks (212)

3463635

e-mail: info@gazeteduvar.com.tr

Duvar Kitap'ta yayımlanan yazı,

haber ve fotoğrafların her türlü telif

hakkı AND Gazetecilik ve Yayıncılık

Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir. İzin

alınmadan, kaynak gösterilmeden ve

link verilmeden iktibas edilemez.

Merhaba,

James Branch Cabell'in otoriteye karşı takındığı sarkastik tavrı ve müstehcen kabul edilen yanlarından dolayı yargılanan, yaklaşık iki yıl süren davanın düşmesiyle yeniden dağıtılan "Jurgen: Bir Adalet Komedi" kitabı İthaki Yayınları tarafından yayımlandı. "Jurgen: Bir Adalet Komedi", kendini "fena hâlde zeki" diye tanımlayan, orta yaşlarda bir tüccar olan Jurgen'in hikâyesini anlatıyor. Okan Çil inceledi.

Alejandro Zambra'nın deneme ve öyküleri "Serbest Kürsü" adıyla Notos Yayıncılık tarafından yayımlandı. Zambra'nın kurduğu anlatı dünyasıyla okumak, yazmak, çeviri, dil ve edebiyat dünyası ekseninde dönen eleştirel ve mizahi bakışı türlü türlü odaktan geçiyor. Sibel Yılmaz yazdı.

Agustina Bazterrica'nın Leziz Kadavralar eseri insanın kriz durumlarında kendini yeniden örgütleme becerisini ve bunu yaparken ne kadar korkunç olabileceğini anlatan bir roman. Leziz Kadavralar, hikayesinde basit bir soruyu gündeme getiriyor: İnsan türü ne kadar ileri gidebilir? Doğuş Sarpkaya, bu soru etrafında metni ele aldı.

'Roboski Davası - Mehmet Encü ve Diğerleri Başvurusu' kitabını hazırlayan yargıç Hilmi Şeker, cezasızlığın 'toplum ve evlatlarına yönelik eylemlere sürdürülebilir kurumsal bir destek' olarak da tanımlanabileceğini ifade etti. Şair ve avukat Cihan Ülsen'e konuşan Şeker, Roboski'de gerçeğin ortaya çıkarılmasından önce ailelere tazminat verileceğine dair açıklamalar yapılmasıyla ilgili "Mağdurların devletten istediği, tazminat değil çoğulcu bir muhakemenin vücuda getirdiği hakikattir. Hakikatin alternatifi yoktur" dedi.

Kürt yazar Fırat Ceweri, Kürdistan Bölgesi Kültür Bakanlığı tarafından Altın Kalem Ödülü'ne layık görüldü.

Hüseyin Akcan bu sayımıza katkıda bulunan bir diğer isim oldu.

Marifet iltifata tabidir.

İyi okumalar...

Anıl Mert Özsoy

Edebiyat başımıza bela açar!

James Branch Cabell'in otoriteye karşı takındığı sarkastik tavrı ve müstehcen kabul edilen yanlarından dolayı yargılanan, yaklaşık iki yıl süren davanın düşmesiyle yeniden dağıtılan "Jurgen: Bir Adalet Komedi" kitabı İthaki Yayınları tarafından yayımlandı. "Jurgen: Bir Adalet Komedi", kendini "fena hâlde zeki" diye tanımlayan, orta yaşlarda bir tüccar olan Jurgen'in hikâyesini anlatıyor.

Okan Çil

Fantastik edebiyatın her ne kadar Tolkien’le beraber popülerleştiği iddia edilse de 20. yüzyıla gelene değin nice söylencede, nice eserde farklı estetik tercihlerle beraber benzer kitapların karşımıza çıktığını görüyoruz. Bu yazarların bir kısmı heybetli tahtlarda, canavarların, büyücülerin himayesinde kitaplığımızda yer bulurken, bir kısmı da çeşitli sebepler yüzünden arkada kalmış, “unutulmuş” durumdadır.

İthaki Yayınları geçtiğimiz aylarda “Unutulmuş Fantastik Klasikler” isimli bir seriye başladı. Aralarında William Morris, George MacDonald, E. R. Eddison, Lord Dunsany gibi yazarlar olan seride James Branch Cabell’in kaleme aldığı, Elif Kadriye Özkılıç’ın çevirisiyle okuduğumuz Jorgen: Bir Adalet Komedişi isimli romansa ayrıca bahse değerdir.

İKİ YIL BOYUNCA YASAKLANDI

İlk defa 1919’da okurlarıyla buluşan Jorgen, otoritelere karşı takındığı sarkastik tavrı ve müstehcen kabul edilen yanlarından dolayı yargılandı ve bu süre zarfında kitabın dağıtımına durdurma kararı verildi. Yaklaşık iki yıl süren davanın düşmesiyle yeniden dağıtılan Jorgen’in yeni baskısına kısa bir bölüm eklendi. Romanının yargılanmasını, “hapsedilmesini” içine sindiremeyen Cabell, kahramanı Jorgen’i mahkemeye çıkarttı ve onun ağzından yine sarkastik tonda bir savunma yaptı.

Jorgen, onu “aklı fikri şehvete olan, bela çıkaran bir başıbozuk” olarak suçlayan bok böceğine “Ben şairim ve edebiyat yaparım,” şeklinde cevap verince, bok böceği şöyle der. “Ama Filist’te edebiyat yapmak ile bela çıkarmak aynı şeydir.”

“Beni adil yargılayın,” diye seslendi Jorgen yargıçlara, ‘eğer bu deli memlekette herhangi bir adalet varsa. Eğer yoksa, beni arafa ya da nereye isterseniz oraya sürgün edin. Yeter ki orada bu bok böceği her şeye kadir, samimi ve çılgın olmasın.”

“

İthaki Yayınları geçtiğimiz aylarda “Unutulmuş Fantastik Klasikler” isimli bir seriye başladı. Aralarında William Morris, George MacDonald, E. R. Eddison, Lord Dunsany gibi yazarlar olan seride James Branch Cabell’in kaleme aldığı, Elif Kadriye Özkılıç’ın çevirisiyle okuduğumuz Jorgen: Bir Adalet Komedişi isimli romansa ayrıca bahse değerdir.

ADALETE DOĞRU BİR YOLCULUK

Emekli bir şair ve bir tefeci olan Jurgen'in eşi Dame Lisa bir ğün ortadan kaybolur. Jurgen de bunu yapanın şeytanlar olduğunu dőşünerek yollara dőşer ve eşini bulmak amacıyla bir dizi maceranın içinde bulur kendini.

Devam eden sayfalardaysa Jurgen'in, Dame Lisa'yı pek de umursamamaya başladığını gőrürüz. O aslında adalet diye bildiği ancak pek anlamadığı bir şeyin izini sürer ve biz belli bir noktadan sonra adaletin de Dame Lisa gibi anlamsızlaştığını sezeriz iten içe. Hâlbuki Jurgen "dehşet verici şekilde zeki bir insan"dır. Karakterin, yolculuğun nedenlerini bırakıp, yolun işleyişine kolayca ayak uydurmaya başlaması ve romanın sarkastik tavrı bu yüzden ayrıca gülümsememize sebep olur.

Prenses Guinevere'yi kurtardığında mesela, kendisi Logreus Dükü olarak tanıtır çünkü bir tefecinin bir prensesi kurtarması yakışık almayacağını bilir ve o andan sonra dük oluverir ve bunu kendi dahil kimse yadırgamaz. Benzer bir durum "İmparator Jurgen" diye anılmaya başladığında da söz konusu olur. Bu noktada Jurgen'le Don Quijote arasında da irili ufaklı benzerlikler kurabiliriz. Gezgini bir şövalye olmanın geleneksel birtakım gerekleri bulunduğundan, Don Quijote da bu gerekleri yerine getirmek zorunda hisseder kendini. Diğer bir değişle Aldonzo, Dulcinea del Toboso oldukça, o da şövalye olmaya başlar. Tıpkı Jurgen'in değişen unvanının, toplumsal bir karşılık yarattığı gibi.

CEHENNEMDEN CENNETE

Jurgen'in yolculuğu kısa molalara rağmen devam ederken, adaleti bulmak için gittiği yerlerden biri de cehennemdir. Tabii Cabell'in cehen-

nemi ne Dante'ninki ne de ezberlediğimiz gibi değildir. İnsanlar oraya zorla getirilmezler, bilakis vicdanlarını rahatlatmak için "gönüllü" olarak gelirler ve işken-ceyi kendileri isterler. Öyle ki cehennem girişinde Jurgen'i karşılayan şeytanlar bu durumdan oldukça şikâyetçidirler.

Jurgen'i görünce "Burası da imparatorlardan geçilmiyor," diye söylenen şeytan, Jurgen'in despot olmayan bir hükümdar olduğunu öğrenince rahatlar çünkü diğerleri şımarık çocuk gibidirler. Hatta Jurgen'in babası yeterince cezalandırılmadığı için şeytanları azarlar. "Bu yerde adalet yok, adaleti bulmanın yolu yok. Bu beceriksiz şeytanlar yaptıklarımı ciddiye almıyor, beni sadece cezalandırıyor gibi yapıyorlar. O yüzden vicdanım hâlâ dinmeden duruyor."

Şeytanlarsa çalışmaktan yorgun düşmüş şekilde isyan ederler. "Size rahatsızlık verebilmek için elimizden gelenin en iyisini yapıyoruz. Ama siz lanetliler bizi hiç düşünmüyor, gece gündüz koşuşturup sizlere hizmet ettiğimizi unutuyorsunuz... Hizmet hakkında şikâyet ediyorsunuz ve Dede İblis bizi cezalandırıyor. Bu hiç adil değil."

Jurgen, cehennemde de adaleti bulamayınca bu kez cennete gider ve Tanrı'yla adalet üzerine tartışır ve yine eli boş şekilde yolculuğuna devam eder.

Dikkat çeken detaylardan biri de Cabell'in üst kurmacaya yaklaştığı anlarda yatar. Jurgen, artık bir kahraman olmak istemediğini söyler Horvendile'ye. Yazarı ve Tanrı'yı aynı kategoride değerlendiren Horvendi-

le'yse "Belki de Yazar sıkça saçmalıyordur," der, "sende ya da bende Yazarımızın hikâyelerimizi bıyık altından gülererek yazmadığını iddia edebilecek ne gibi bir kanıt var?" Cabell, Kral Arthur, Büyücü Merlin, Lancelot, Truvalı Helen, Kentaur gibi popüler karakterleri ödünç alarak, Don Quijote'ye, Oz Büyücüsü'ne, İlahi Komedyaya yaptığı gibi düşündüğümüz göndermelerle oldukça sarkastik bir romana imza atmış durumda. Yasaklara ve yargılanmalara rağmen günümüze ulaşmış olması bir yana, Jurgen'in belki de esas sırrı çok yönlü şekilde yaptığı adalet eleştirisinde yatar.

Jurgen: Bir Adalet Komedi, James Branch Cabell, Çevirmen: Elif Kadriye Özkılıç, 336 syf. İthaki Yayınları, 2019.

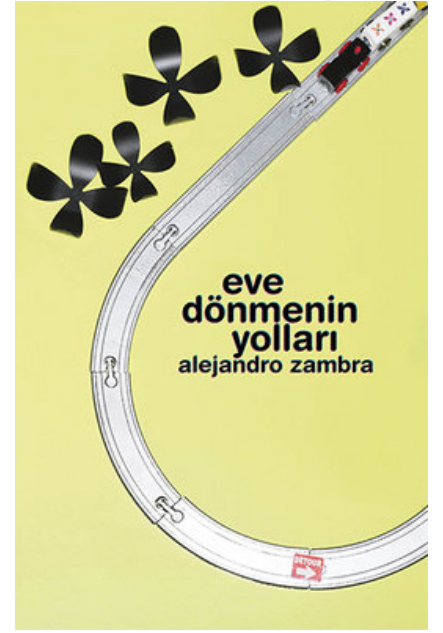
Dijital çağda yazmak ya da 'Serbest Kürsü'den duyulanlar

Alejandro Zambra'nın deneme ve öyküleri "Serbest Kürsü" adıyla Notos Yayıncılık tarafından yayımlandı. Zambra'nın kurduğu anlatı dünyasıyla okumak, yazmak, çeviri, dil ve edebiyat dünyası ekseninde dönen eleştirel ve mizahi bakışı türlü türlü odaktan geçiyor.

Sibel Yılmaz

Son yıllarda adından söz ettiren Güney Amerikalı yazarlardan biri de Şilili Alejandro Zambra. Bonzai, Ağaçların Özel Hayatı, Eve Dönmenin Yolları, Belgelerim ve Soru Kitapçığı gibi kurmaca eserleri dilimize çevrilen Zambra'nın ülkemizde yayımlanan son eseri deneme türünde. Seda Ersavcı tarafından İspanyolcadan çevrilen Serbest Kürsü, üç bölümden oluşuyor.

“Sözlü Otoportreler” başlığını taşıyan ilk bölümde Zambra, farklı yerlerde verdiği konferansların konuşmalarını metin hâline getirdi. Bu bölümün açılış yazısı “Defter, Arşiv, Kitap”, günümüzde değişen yazma pratikleri üzerine geliştirilen düşüncelere dair. Üniversitede dil ve edebiyat eğitimi alan yazar, hem kişisel deneyimlerinden hem de kuşağına ait yazarların aktardıklarından yola çıkarak Pinocchet'nin dikta rejiminde yetişen bir kuşağın edebiyata yüklediği anlamı açıklamaya çalışıyor. Geçmişle hesaplaşmaya girerek, baskı altında yaşayan ve yazmaya heves eden gençlerin okuma- yazma deneyimleriyle dijital çağda yetişen yeni kuşak yazarların deneyimleri arasında kıyaslama yapıyor. Zambra'ya göre bilgisayarla büyüyen gençler, edebiyatı “metin” kelimesiyle eşdeğer tutuyor ki, bu oldukça haklı bir tespit. Sosyal medyada, duvar yazılarında ve cep telefonlarında yazının farklı biçimleriyle hemhâl olan bir kuşak için yazı, etki ve anlam alanını sürekli genişleten, hatta dönüştüren bir kavram. Bunun sonucunda el yazısı da önemini yitiriyor. Edebiyat tarihinden örnekler vererek el yazısına ayrı bir değer atfeden yazarlardan bahseden Zambra; bilgisayarda yazmak, daktiloda yazmak ve el yazısıyla yazmak arasında nasıl farklılıklar olabileceğini düşünüyor. Bilgisayar teknisyeni bir babayla klavye operatörü bir annenin oğlu olan Zambra, bilgisayarla tanışma hikâyesini de anlattığı bu yazıda, son derece güncel bir tartışmayı ele alarak yazı araçlarının bizim düşünme pratiğimizi nasıl etkilediğini ve değiştirdiğini sorguluyor. Nietzsche'nin dediği gibi “Yazı araçlarımız düşüncelerimizi de etkiler”. Bu sebeple el yazısının giderek daha az kullanılmasına hayıf-

Eve Dönmenin Yolları,
Alejandro Zambra, Çevirmen:
Çiğdem Öztürk, Notos Yayıncılık,
syf: 146 2015.

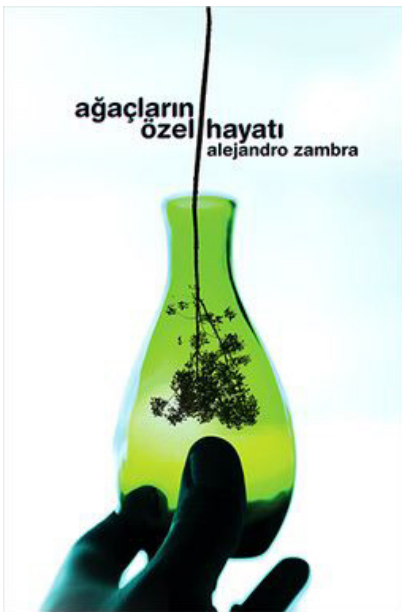
Son yıllarda adından söz ettiren Güney Amerikalı yazarlardan biri de Şilili Alejandro Zambra. Bonzai, Ağaçların Özel Hayatı, Eve Dönmenin Yolları, Belgelerim ve Soru Kitapçığı gibi kurmaca eserleri dilimize çevrilen Zambra'nın ülkemizde yayımlanan son eseri deneme türünde.

lanmak, geçmişe özlem romantizmi ya da çağın getirdiklerini görmezden gelmek olarak yorumlanamaz yalnızca. İşte bu noktadan hareketle Zambra da “Romanlar, onları bilgisayarda yazmaya başladığımızda değişti mi?” (s. 23) şeklinde oldukça yerinde bir soru soruyor ve bunun cevabını arıyor.

İkinci deneme “Aşktan Deliye Dönen Çocuk”, Zambra’nın öğretmenlik ve gazetecilik deneyimleriyle ilgili. Görev bilinciyle okuyup yazmakla herhangi bir mecburiyet olmaksızın okuyup yazmanın çok farklı hisler uyandırdığına değinen yazar, dokuz yaşındayken okuduğu “Aşktan Deliye Dönen Çocuk” isimli romanın onu nasıl etkilediğini hatırlayarak yetişkinlik yıllarındaki okumalarla ilk okumalardan alınan hazzın eşdeğer olması gerektiğini söylüyor.

“Konu Serbest” ise yarım bırakılan metinlerden yola çıkarak yazma deneyimlerine odaklanan bir deneme. Yazar, burada neden beğenmediğini anlattığı “Aşktan Sonraki Aşk” ve “Otobiyografik Roman” isimli iki öyküsünü kitabın ikinci bölümünde paylaşmış. Yazarların yazma yöntemlerini merak eden okurlar için keyifli bir okuma sunan “Konu Serbest”in sonunda Zambra, yazma eyleminin her zaman tek bir temaya, “ait olma” temasına bağlanabileceğini de söylüyor. Ona göre bütün kitaplar bu arzu ya da onu reddetme üzerinden okunabilir.

Serbest Kürsü’nün ikinci bölümü “Yerin Kulağı Var”, dört öyküyü içeriyor. Zambra, farklı anlatım yöntemlerini denediği için buradaki yazılara “öykü” demek biraz sınırlayıcı olacaktır. Bu yazılar deneme olarak da nitelenebilir, hatta

Ağaçların Özel Hayatı,
Alejandro Zambra, Çevirmen:
Çiğdem Öztürk, Notos Yayıncılık, syf: 91 2015.

Zambra’nın kitap boyunca kullandığı ifadelerden biri olan “belge”yle de. Belgelerim isimli bir öykü kitabı da bulunan yazar, bilgisayarda yazmaya alışan bir dijital çağ yazarı olarak metinlerini kurarken bozup yeniden yapmayı tercih ediyor denebilir. Bu yazma biçimi, kitabın üçüncü bölümünde de karşımıza çıkıyor.

Kitabın son bölümü olan “Aile Sözlüğü”nde Zambra, daha kişisel konulara değinmiş. “İyi ki Meksika’dayız” yazısında evlendikten sonra Şili’den ayrılıp Meksika’da yaşamaya başlayan yazarın iki ülkeye dair kıyaslamalarıyla kendi ülkesi hakkındaki düşüncelerini okuyoruz. “Demek Deprem Böyle Bir Şey”de ise deprem bölgesinde yaşayan Zambra’nın depremle ilgili anılarını metnlerinde nasıl kullandığını ve bu anıları nasıl kurmaca gerçekliğine dönüştürdüğünü öğreniyoruz. Metin

içinde metin yaratmayı seven Zambra, yazma anına dair his ve düşüncelerini de yazının içinde paylaşıyor. Çünkü yukarıda da belirttiğim gibi onun için metin, son nokta koyulana kadar değişime açık bir “belge”. “Demek Deprem Böyle Bir Şey” de (yazının türünü nasıl adlandırırsak adlandıralım) bu belgelerin en güzel örneği. “Cümleler eklemeye devam edeceğim, bundan eminim. Bu belgeyi tekrar tekrar açmaya devam edeceğim” (s.96) ifadeleri de bu yazının bitmediğini vurguluyor.

Kitabın son iki denemesi “Bir İnsanı Tercüme Etmek (I) ve (II), Zambra’nın dille ilgili çeşitli tespitlerini içeriyor. İngilizce öğrenme deneyimlerini aktaran Zambra, bu dili daha iyi öğrenmek için önce şiir, sonra da düzyazı çevirileri yapmaya karar verdiğini söylüyor. Çeviride kaybolan anlam ve ses değerlerinden örnekler veriyor. Kendisinin farklı dillere çevrilen eserleri hakkında ne düşündüğünden söz ediyor. Dünyada en çok konuşulan dillerden biri olan İspanyolcayla yazan Zambra’nın en yaygın küresel dil İngilizceyle olan mücadelesinin mizahi bir dille aktarılan hikâyesi, bizlere de tanıdık gelecektir sanırım.

Meksika’da yaşayan bir Şilili olarak aksanını kaybetmekten korkan Zambra, “adeta bitmek bilmeyen, kelimeler, aksanlar ve çeviriler üzerine gelişigüzel düşüncelerden oluşan bir deneme” (s. 133) yazmak istediği için bu iki yazıyı yazmış. Deneme bütünlüğünden uzak bu yazılar, yazarın aklına yeni şeyler geldikçe eklemeye yaptığı notlar olarak görülebilir. Ayrıca burada bizim pek aşina olmadığımız birçok Güney Amerikalı yazara ve eserine de gönderme yapılmış.

Yazı, dil, çeviri, şiir, edebiyat, göçmenlik, babalık gibi birçok farklı konuya değinen Serbest Kürsü; Zambra’nın kurmaca eserlerini okuyanlar kadar, yazmayı ve okumayı hayatının merkezine alan herkesin ilgiyle okuyacağı bir deneme toplamı. Ve deneme türünden bekleneceği gibi okurunu da yazarla birlikte düşünmeye ve sorgulamaya yöneltiyor.

Serbest Kürsü, Alejandro Zambra, Çevirmen: Seda Ersavcı, Notos Yayıncılık, 2020.

İnsan daha ne kadar kötü olabilir?

Agustina Bazterrica'nın *Leziz Kadavralar* eseri insanın kriz durumlarında kendini yeniden örgütleme becerisini ve bunu yaparken ne kadar korkunç olabileceğini anlatan bir roman. *Leziz Kadavralar*, hikayesinde basit bir soruyu gündeme getiriyor: İnsan türü ne kadar ileri gidebilir?

Doğuş Sarpkaya

“

Agustina Bazterrica'nın Leziz Kadavralar eseri insanın kriz durumlarında kendini yeniden örgütleme becerisini ve bunu yaparken ne kadar korkunç olabileceğini anlatan bir roman.

İnsanlık çağında, insan eliyle yaratılan bir krize doğru sürüklendiğimiz fikri son dönemde sıklıkla dile getiriliyor. Kendi sonumuza doğru koşar adımla ilerliyoruz. Hızla artan nüfus, karbon temelli enerji üretiminin yarattığı küresel iklim krizi, tüm dünyada yaşanan doğa felaketler, tüketim çılgınlığının aldığı boyut, konformizmin körleşen hırsı ve bunu yaratan, körükleyen kapitalizmin durdurulamaz olduğu vaazı yaşanmaz bir dünyanın çok da uzakta olmadığı gerçeğini anımsatıyor bize. Peki, tüm bunlar yaşanırken üstelik insanın adaptasyon kapasitesi de bunca yüksekken bizi nasıl bir gelecek bekliyor?

Agustina Bazterrica'nın Leziz Kadavralar eseri insanın kriz durumlarında kendini yeniden örgütleme becerisini ve bunu yaparken ne kadar korkunç olabileceğini anlatan bir roman. Roman, tüm hayvanların bir virüs ile tüketilemez olmasıyla yamyamlığın yasal hâle geldiği bir evrende geçiyor. Et tüketiminde protein kaynağı olarak sadece insan etinin kalmasıyla bir geçiş sürecini yaşayan dünya, yeni bir düzen oluşturmayı başarıyor. Kitap, bu düzenin oturmaya başladığı bir zaman diliminde geçiyor. Kitabın başkarakteri Marcos Tejo tüm bu sürecin ortasında, bir kesim tesisinin başında üst düzey yöneticilik yapan biridir. Yakın zamanda çocuğunu kaybeden, eşiyle ayrı olan, babasının özel bir kuruluştaki bakımının sorumluluğunu üstlenen Marcos, aynı zamanda yaptığı işten de memnun değildir. Geçiş öncesinin ahlaki kodları ile şimdinin akılcılaştırma mekanizmaları arasında sıkışan Marcos, kendisine bir “dişi” hediye edilmesiyle daha çetrefilli bir duruma sürüklenir. İğrendiği ama kopamadığı dünyanın içinde kendine nasıl bir yol çizecektir?

KORKUÇ BİR DÜNYA

Bazterrica, *Leziz Kadavralar*'da, insanların birbirini gerçek anlamda yediği bir dünyada nasıl yaşanabileceğini tartışmaya açıyor. Yazar, tüm roman boyunca bir belgeselci gibi, bu korkunç dünyanın içinde bir gezi düzenliyor. Yetiştirme çiftlikleri, kesim fabrikaları, üretim hatları, tedarik zinciri, perakende satış noktaları, özel av piyasası, hayvan deneklerin yerine insanların kullanılması gibi yeni durumların yaşandığı dünyada, insanın kendisini yeni duruma nasıl adapte ettiğini okuyoruz sayfalar boyunca.

Leziz Kadavralar, en büyük yasaklardan biri olan kendi türünü yemenin hikâyesini anlatırken, basit bir soruyu gündeme getiriyor: İnsan türü ne kadar ileri gidebilir? Yazar, cevabın insanlık tarihi boyunca verilmiş olduğunu da bilerek gündeme getiriyor bu soruyu. Sömürgecilik döneminin günahları, kapitalizmin ilkel birikiminin kaynağı olan kölecilik, toplama kampları, etnik temizlik için yapılan katliamlar insan kötülüğünün sınır tanımama eğilimini gözler önüne sermişti. İstisnanın kural hâline dönüştüğü bu dönemler, insanlığın kendisiyle yüzleşmesine vesile oldu ama kendisiyle hesaplaşmasını sağlamadı. Bugün hâlâ savaşların sürdüğü, insanların etnik kimlikleri ya da inançları yüzünden yurtlarından sürüldüğü bir dünyada yaşamamızın sebebi de bu.

SÖMÜRÜNÜN SINIRSIZLIĞI

Bazterrica, sadece insanın insana kötülüğünü değil insanın doğaya ve diğer canlılara da layık gördüğü vahşeti düşünmemizi istiyor. Bugün gıda endüstrisinin milyarlarca hayvana uyguladığı şiddet hepimizce gözmezden geliniyor. Türücülüğün hegemonyası, doğa ile bütünleşik insan tasavvurunun tümüyle unutulmasını sağlamış durumda. Doğanın sömürülmesine eşlik eden sınır tanımazlık, tüm canlıların yaşamı üzerinde egemenlik kurulmasını normalleştirdi. İnsan yaşadığı

“

Bazterrica, sadece insanın insana kötülüğünü değil insanın doğaya ve diğer canlılara da layık gördüğü vahşeti düşünmemizi istiyor.

“

Leziz Kadavrular, pek çok konuyu tartışırma olanağı yaratan çarpıcı bir roman. Fakat okurun bir şaheserle karşılaşacağını iddia etmemiz zor.

çevreyi yok etmek pahasına bu egemenliğini sürdürmeye devam ediyor. Leziz Kadavrular, bu yok oluşun mantıksal sınırlarını zorlayarak olası geleceklere birini betimlemeyi hedefliyor.

Kitap, her şeyi akılcılaştırma ve normalleştirme refleksini de masaya yatırıyor. Belirli yönetmeliklere ve kurallara bağlandıktan, rakamların ve rasyonel aklın emrine verdikten, hesaplanabilir, öngörülebilir, verim alınabilir ve denetlenebilir olduğunu kanıtladıktan sonra her şeyin gerçekleşebileceğine dair bir akılcılaştırma mekanizmasının devreye girebileceğini bir kere daha hatırlıyoruz romanı okurken.

Gündelik hayatının ayrıntılarını öğrenip duyarlı bir adam olduğunu düşündüğümüz başkarakterin iç dünyasına girerken hem akılcılaştırma süreçlerini hem de orta sınıfların iki yüzlülüğünün nasıl sistem içi destek noktası olduğunu tartışabiliyoruz. Marcos'un hiç sevmediği işini icra ederken çalışma etiğinden taviz vermeyişi, kendi yazdığı kuralları çiğnerken yaşadığı telaş, başkalarını eleştirirken gösterdiği rahatlığı bir türlü özeleştirme süreçlerinde gösterememesi onun sistem içinde kalışının sebepleri bir taraftan.

ROMANIN AFFEDİLEBİLİR ZAAFLARI

Leziz Kadavrular, pek çok konuyu tartışırma olanağı yaratan çarpıcı bir roman. Fakat okurun bir şaheserle karşılaşacağını iddia etmemiz zor. Çünkü yazarın, kimi zaman yarattığı dünyanın çekiciliğine kapıldığını kimi zamanda didaktik olmayı göze aldığını hissediyorsunuz. Mesela Marcos'un her adımında yeni dünyanın farklı bir parçasına adım atılıyor. Gıda endüstrisinin tüm mekânlarını gezmemizi sağlayan bu biçimsel tercih, roma-

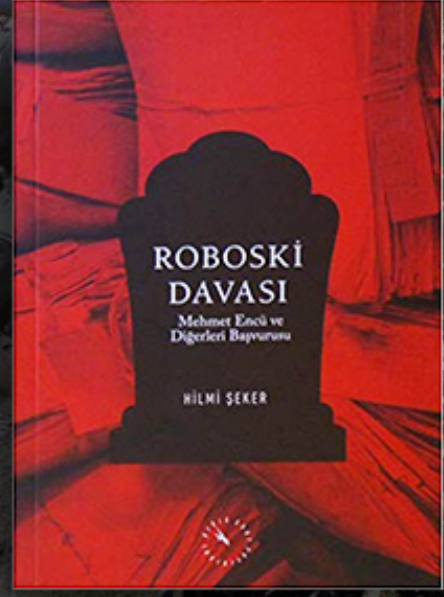
nın dramatik yapısını zayıflatıyor. Bir olay ya da durumun sonucu olarak değil de başkarakterin rutinine bağlı olarak adım atılan bu mekânlar yapaylık hissi uyandırıyor. Konunun bu kadar çarpıcı olduğu bir romana daha canlı mekânların eşlik etmesi gerekir, diye düşünmeden edemiyoruz.

Fakat yaratılan dünyanın çarpıcılığı bu zaafı affedilir kılıyor. Bazterrica'nın üslubunun da bunda payı var. Yazar, en korkunç olayı bile duygusuz bir anlatımla vermeyi tercih etmiş çoğunlukla. Duyguları devreye sokmayı düşündüğü bölümlerde sözü karakterlerine bırakmış. Böylece korkunç bir dünyanın gerçekçi bir betimlemesini yapmayı başarıyor.

Leziz Kadavralar, kendi türünün sonunu hazırlayan insanı ikaz etmeyi hedefleyen ve bunu yaparken farklı disiplinleri devreye koyarak düşünmeyi tetikleyen bir roman. Bazterrica, insanlık çağının yarattığı krizi sert bir şekilde anlatmayı başarıyor.

Leziz Kadavralar, Agustina Bazterrica,
Çeviren: Seda Ersavcı, Yayınevi: Çınar
Yayınları, 232 syf. 2020.

Hilmi Şeker Roboski davasını anlattı: Hakikatin alternatifi yoktur

'Roboski Davası – Mehmet Encü ve Diğerleri Başvurusu' kitabını hazırlayan yargıç Hilmi Şeker, cezasızlığın 'toplum ve evlatlarına yönelik eylemlere sürdürülebilir kurumsal bir destek' olarak da tanımlanabileceğini ifade etti. Şeker, Roboski'de gerçeğin ortaya çıkarılmasından önce ailelere tazminat verileceğine dair açıklamalar yapılmasıyla ilgili "Mağdurların devletten istediği, tazminat değil çoğulcu bir muhakemenin vücuda getirdiği hakikattir. Hakikatin alternatifi yoktur" dedi.

Cihan Ülsen

Tahir Elçi İnsan Hakları Vakfı bünyesinde yayın hayatına başlayan Kırık Saat Yayınları'nın ilk kitabı Hilmi Şeker'in "Roboski Davası – Mehmet Encü ve Diğerleri Başvurusu" yayımlandı. Ülkede cari olan ve artık cerahat noktasını da aşan hukuki gündemleri Roboski davası bağlamında yeniden tartışmaya açması açısından son derece önemli bir çalışma ile karşı karşıyayız. Kitap, bir yandan Roboski dava sürecinde yaşananları ele alırken diğer taraftan bu dava özelinde kamuoyunca uzun tartışmaların yarattığı tahribatları hukukçu titizliği ile elden geçiriyor.

Hilmi Şeker'in çalışmasının ülkedeki hak ve hukuk arayışına önemli katkılar sunacağı açık. Bu bağlamda kitabın odağında yer alan Roboski Davası'nı ve bu davanın etrafında tartışılacak olan cezasızlık, yüzleşme, hakikatlerin ortaya çıkarılması ve hukuk üzerine bir sohbet gerçekleştirdik.

Roboski Davası – Mehmet Encü ve Diğerleri- kitabı son derece önemli bir çalışma. Herkesin -özellikle yargılama süreci ile ilgili- hakkında bir fikrinin olduğu ancak bu yargılama sürecinin içerisinde tam olarak neler yaşandığına dair kimsenin açık ve net konuşmadığı Roboski Davası ile ilgili bir çalışma yapma fikri en çok hangi düşüncenizden güç alarak kitap fikrine dönüştü?

Cezasızlığın en çok kendisini adli süreç, norm ve usullerin istismarı ve yozlaştırılması aracılığıyla var ettiği tecrübelerle sabittir. Bu peçeleme biçimini, yine hukukun içinde kalarak deşifre etmek, cezasızlığın fobisidir. Eli kalem tutan, hukukçuyum diyen herkesin bu maruf formla mücadele etmesi umulmaktadır. Cezasızlığın hukukun içine çekilmesi ve burada tutulup, bitirilmesi bu ve benzeri moral desteklere ihtiyaç duyar. Bireyin yaşamını hedefleyen saldırı ile sığınakların teşhis ve tanısına dair materyalin her türlü öznel birikimden ba-

“

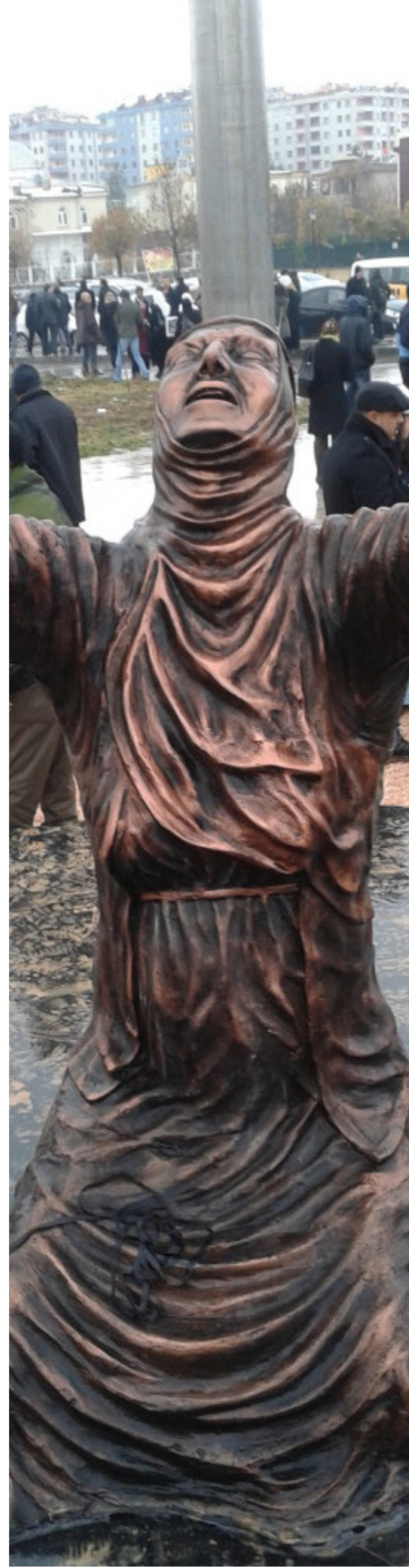
Cezasızlığın en çok kendisini adli süreç, norm ve usullerin istismarı ve yozlaştırılması aracılığıyla var ettiği tecrübelerle sabittir. Bu peçeleme biçimini, yine hukukun içinde kalarak deşifre etmek, cezasızlığın fobisidir. kazanıyor.

ğimsiz olarak yarına taşınması, hak ihlalleriyle etkin mücadele geleneğinin oluşması açısından hayatidir. Hak ihlalleriyle soluksuz mücadelenin kodlanması, depolanması ve gerektiğinde kullanılmasıyla mümkündür. Hafıza inşası, toplumun sinir uçlarıyla oynayan meselelerin tozlanmasını önlemeyi de içerir. Günün birinde meseleye ilgi duyan birinin arşivlere inmesi olasıdır ve kitap bellekleri yoklayacak bir merakın beklentilerinin karşılamaya amade olmalıdır.

Bilinç, birikim ve sorumlulukla buluşup etikle kontrol edilmediği zaman, yargıçlık sıradan bir kamu görevine dönüşür. Yargıç olmak ve kalabilmek; toplumu savunmayı, onunla hemhal olmayı, sıradanlığın girdabında kaybolmamayı, bireyin yaşam, özgürlük ve mal varlığına kol kanat germeyi ve toplumun adalet talebini dert edinmeyi gerektirir.

Kitabın önsözündeki vurgular çalışmanın ipuçlarını ve yazarın meramını anlatması açısından son derece önemli. Önsözde hukuk güvenliği ve hukukun belirliliği ilkesi çerçevesinde cezasızlık ve yüzleşme kavramlarının altını çiziyorsunuz. Yüzleşme meselesi önemli, onu sonraya bırakarak özellikle cezasızlık meselesini sormak istiyorum. Cezasızlık bir kavram olarak son 40 yıldır dünya ile beraber Türkiye’de de tartışılıyor. Hatta tartışılmasının ötesinde Türkiye’de bir cezasızlık pratiği gelişti, adeta bir refleks haline geldi. Devletin bizzat yarattığı veya göz yumduğu aktörler eliyle yahut devlet ve kurumlarının denetlenmemesi sonucu meydana gelmiş olan ağır ve sistematik hak ihlalleri ile ilişkili olarak cezasızlık hakkında neler söylersiniz?

Bir önceki soru ile akraba bu soru ile çalışma arasında yoğun ve yaygın bir ilişki var. Cezasızlık, toplum ve evlatlarına yönelik eylemlere sür-

dürülebilir kurumsal bir destek olarak da tanımlanabilir. Sorunun içerisinde gizlediği örtülü yanıtın da anlaşıldığı gibi, cezasızlık, sadece adli arterlerden beslenmemekte, adliye öncesi ve sonrasına yayılan kişi özne ve dizgelerden ciddi ve sistematik destekler almaktadır.

Cezasızlık, devleti ayakta tutan hukuk ve pratiğine olan inancı kırmakla kalmaz, yurttaş ile devlet arasında hukuk üzerinden kurulan güveni örseler, güvenin tazelenmemesi ne zaman ve nerede deneceği bilinmeyen sürdürülebilir bir adlileşmeye ortam hazırlar. Cezasızlık, diyalektiğin özel versiyonu olan hak arayışını, kısıtlayan bir olgu olarak, susmayı ve sedasızlığı tahkim ederek, demokrasinin yargıdan beklentisini boşa çıkarır. Demokratik bir yargı aracılığıyla, hakikatin etrafında kenetlenemeyen toplumlar, huzursuz toplumlardır ve konuşamayan toplumlara adliyelerin yetişmesi seraptır.

‘ROBOSKİ DAVASINDA TAKİPSİZLİK CEZASIZLIĞI ÖZENDİRİCİ OLMUŞTUR’

Cezasızlık kavramının tanımı ve amacına yönelik önde gelen iki referans belgede (BM Genel Kurul’unun “Ağır uluslararası insan hakları hukuku ihlalleri ve ciddi uluslararası insancıl hukuk ihlalleri mağdurlarının çözüm ve tazminat hakkına dair temel prensipler ve kurallar ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin “ciddi insan hakları ihlalleri bakımından cezasızlığın sona erdirilmesine yönelik rehber ilkeler”) cezasızlıkla mücadelenin dört temel amacı şöyle sıralanıyor: adalet hakkı, hakikati bilme hakkı, tazminat hakkı ve bir daha tekrarlanmama hakkı. Kavramın tanımı ve amaçlarını Roboski Davası çerçevesinde nasıl değerlendirmeliyiz?

“

Cezasızlık, devleti ayakta tutan hukuk ve pratiğine olan inancı kırmakla kalmaz, yurttaş ile devlet arasında hukuk üzerinden kurulan güveni örseler, güvenin tazelenmemesi ne zaman ve nerede deneceği bilinmeyen sürdürülebilir bir adlileşmeye ortam hazırlar.

Koruyucu bu metinlerin ortak paydası, hak ihlalinin denetlenebilir metodoloji ile açığa çıkarmak, olayın hangi koşullarda nasıl meydana geldiğini tereddütsüz olarak gün yüzüne çıkarmaktır. Bu kazının, adil yargılamanın gereklerine uygun veya nitelikli şekilde gerçekleştirilmesi için yeterli kadar standart ve rehber mevcuttur. Adalet hakkı, daha ziyade adli süreçlerin hakikati açığa çıkarma irade, yeti ve yeteneğinin disipline edilmesi ve sapmaların önlenmesine odaklanır. Hakikate erişmek, adil ve güvenilir ya da öznel ve nesnel risklerden uzak bir muhakeme olmadan imkansızdır. Buralar cezasızlık anlayışının pusu alanlarıdır. Böylelikle adli süreçleri, nevi şahsına münhasır adımlarla, dönüştürerek hedefleriyle uyumlu hale getirir. Adalet hakkı, içine hakikate erişimi de alan ve olabildiğince geniş objektif bir kapsama denk gelir.

Hakikati bilmeyi isteme, her muhakemeyi motive eden bireysel toplumsal ve kamusal özellikleri olan insani bir imkan olarak anlaşılmalıdır. Hakikat burada her türlü müeyyide veya yaptırımdan özerk; şekli gerçeklik, gerçeklik olarak tasnif edilen amaçların da üzerindedir. Buradan bakıldığında Uludere mağdurlarının, olayın art alanına odaklanmaları, burada neler olup bittiğini öğrenmek istemeleri anlaşılırdır. Yargıcın, her geçen gün kendisini acıyla çoğaltan ve kapı kapı dolaşan bu merakı gidermesi, cezasızlığın geriletilmesi açısından yaşamsaldır.

Tazminat, yaşatılan acıya biçilen parasal karşılıktır ve hakikat hakkından feragatin bedeli olamaz. Tazminat, hakikatin açığa çıkarıldığı zemin ve koşullarda mağduriyeti görece giderme, teskin etme olanağına kavuşur. Dolayısıyla mağduriyeti parayla gidermeye kalkışmak, cezasızlıkla mücadele edemez, aksine mağdurları aşığılama ve cezasızlığa har vurup harman savuracağı uçsuz bucaksız bir alan açar.

Hiçbir toplum, bilme hakkından feragat etmez ve onu maddi alternatiflerle ikame etmeyi denemez. Hakikat bu yönüyle yüzü topluma dönük, onu inandırmaya özgülünen bir yargıdır. İnandırma, bireyi iknadan daha fazlasına tekabül eder. Tazminat, hakikate bağımlı o olduğunda varlık gösterebilen, görece kayıpların gerisinde bıraktığı sendromu aşan ancak, caydırıcı gücü olmayan giderim formudur. Pekiştirirsek hakikatten vazgeçen çözüm caydırıcı değil özendirici, teşvik edici olur.

Tekrarlanmamayı talep hakkı, ancak hukuksuzluğun yeniden uç vermemesi için alınabilecek optimum adli idari her türlü önlemi içerir. Roboski davasında takipsizlik ve türevi yargılar, önceli faili meçhul cinayetlerle birlikte düşünüldüğünde, cezasızlığı özendiren olmuştur. Cezasızlığın şımarıklığı, geleceğine tahakküm eden ve yapılandıran bu maziye yaslanmasındandır. Merakın, üstü örtülen sırra erişme talebinin engellenmesi acıya acı katmaktır. Bu uygar bir hukukun işi değildir. Cezasızlık bu acıyı sürdürülebilir kılmakla altın çağını yaşamaktadır.

Unutmamak gerekir, “yapanın yanına kar kalmak” sözü bu toprakların hukuka armağan ettiği bir vecizdir. Hukukun bu ithalle baş edebilmesi ihlalin kökleriyle birlikte mayalandığı çatlaklardan alınmasına bağlıdır. Dava çatlaklara yerleşen cezasızlığın girdabında unutulmaya mahkum edilmektedir.

Tekrarı önlemede en etkin araç, hak ihlallerinin hakikat yargısı aracılığıyla deşifre edilmesidir. Deşifre, kadim bir caydırıcı olmakla birlikte tek başına cezasızlıkla mücadele edemez. Cezasızlığın besi kanallarını kesecek, bir strateji değişikliği ve bu değişikliği yarına taşıyacak taktik adımlar, yapısal ve fiziksel iyileştirmelerdir. Yargının bu defolarla mücadele veya mukavemet yeteneğinin kazandırılarak pekiştirilmesi önemlidir. Önemli olan bir diğer husus, bu patojenlerin etki ve sonuçlarının sürekliliği olan bir bilinç çalışmasına konu edilmesidir. Yar-

“

Unutmamak gerekir, “yapanın yanına kar kalmak” sözü bu toprakların hukuka armağan ettiği bir vecizdir. Hukukun bu ithalle baş edebilmesi ihlalin kökleriyle birlikte mayalandığı çatlaklardan alınmasına bağlıdır. Dava çatlaklara yerleşen cezasızlığın girdabında unutulmaya mahkum edilmektedir.

gı tecrübeleri hafife alınmayacak bir materyaldir. Böyle bir anlayış, oluşturduğu eksiksiz alt yapı ve güçlü bir organizasyon ile yapılanın cezasız kalmayacağına dair kanının yerleşmesi ve kurumsallaşması için çalışmalıdır. Topyekün ve sürdürülebilir bir irade, bu parametrelerden beslenir. Aksi halde tekerrür kaçınılmazdır. Tekrar, duyarsızlıktan, tepkisizlikten ve örtülü kabulden beslenir.

Somut olayda cezasızlık daha ilk aşamada usul ve süreçler üzerinden yargıyı kuşatmıştır. Bu kuşatmanın yarılması için devreye alınan başvuru da kendisini usuli işlemlerle peçele-yen cezasızlıkla mücadeleden imtina etmiştir. Bu gelişme, şema dışındaki Avrupa kamu düzenini de ne yazık ki tesirine almıştır. Takipsizlik ve ardılı süreçler cezasızlığın, insan hak ve özgürlükleri ya da yaşam özgürlük ve mal varlığı üzerindeki gölgesini muhafaza ettiğine delalet etmektedir.

‘BU, MODERN HUKUK SİSTEMİNİN KÜLTÜREL BİR YENİLGİSİ OLARAK DA ANLAŞILMALI’

Hukuksal tatmin ile hukuksal tazmin meselesi hakkında neler düşündüğünüzü merak ediyorum. Çünkü olayın hemen ardından dönemin hükümet sözcüsünün “resmi özür dilenmesini beklemenin yanlış olacağı ancak hayatını kaybedenlerin yakınlarına tazminat ödeneceğini” söyleyen açıklamaları oldu.

Sonrasında da Başbakanlık tarafından kişi başına 123 bin TL tazminat ödenmesi gündeme geldi. O zaman çok ciddi tartışmalar da yaşandı. Başta adalet hakkı ve hakikati bilme hakkının es geçilmesi suretiyle ailelere sadece tazminat ödenmesinin teklif edilmesini nasıl yorumlamalı?

Dünya, ceza adalet sisteminin adalet ve hakikat beklentisini karşılamayacak denli eskidiğinin farkındadır. Kuram ve teori dipten gelen bu homurdanmanın yeni adli yöntem ve araçlarla aşılması için yoğun bir çaba içindedir. Bu modern hukuk sisteminin, kültürel bir yenilgisi ve öze dönüş talebi olarak da anlaşılmalıdır. Önerilerden biri, zarardan etkilenen herkesi eylemin neden ve sonuçları etrafında toplayarak, eylemin sebep olduğu zararları toplumsal ve kültürel dinamiklerin katılımıyla onarmak şeklindedir. Bu cari olana nazaran, daha yerel ve doyurucu motifler içermektedir. Onaran adaletin tasarladığı hüküm, yavan bir özgürlüğü bağlayıcı cezadan ziyade, hakikatle örtüşen zarar giderici ve iyileştirici bir vargı olacaktır.

Burada hakikatin açığa çıkarılmasının her şeyden özerk ve tek başına bir adalet değeri vardır ve bu gerçekle yüzleşmek, adil bir giderim veya sağaltımın sıfır noktasıdır. Onaran adalet bu akıl ve diliyle hakikatin; failin ağır bir cezaya mahkum edilmesi ve adam çalıştıran devletin, sorumluluğunu bir miktar tazmi-

natla bertaraf etmeye indirgenmesine izin vermemektedir. Burada sağaltan veya eylemin gerisinde bıraktığı sendromu aşan sahici ve yegane giderim hakikate ulaşmadır. Bu olmazsa olmazdır. Mağdur ve toplumun devlet ve yargıdan beklediği tam budur.

Burada adalet hakkı, hakikate ulaşma hakkını gerçekliği için bir kolaylaştırıcı rolü üstlenir. Devletin bir sorumlu olarak, mağduriyeti eskiyen ceza adaletinin giderim formuyla tazminde sebat etmesi, hakikat talebini görmezden gelme olarak kodlanmaktadır. Meşru ilgili ve toplumsal talepleri tedirgin ve huzursuz eden budur. Bu cezasızlığın sevdiği bir flora ve faunadır.

Bu topraklarda fail ve eylemin, gerisinde bıraktığı mağduriyetin nakitle aşılmasına dair bir gelenek mevcuttur ve bu tecrübeye göre nakitle tazmin acının hakikatle hafifletilmesi koşuluna bağlıdır. Bu misyon tahakkuk etmeden giderimin, objektif kapsamına maddi tazminatın dahil edilmesi anlamsızdır.

Burada hakikatin emsalsiz ve ikamesiz bir adalet değeri vardır ve tazminat hakikatin, ardılı tali bir hak ve yükümlülüğe tekabül etmektedir. Mağdurların devletten istediği, tazminat değil çoğulcu bir muhakemenin vücuda getirdiği hakikattir. Hakikatin alternatifi yoktur.

Mağduriyetin sadece parayla aşılması, kültürel acıyı derinleştiren bir aşagılama biçimi olarak anlaşılmaktadır ve kamu otoritelerinin bundan sakınması gerekir.

Toplum, hakikati tazminata indirgeyen veya tazminatı hakikatle ikame eden, genetik yapısıyla uyumsuz bu teklifi haliyle reddetmektedir.

Roboski davası ile ilgili ilk soruşturma başlatan Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı Haziran 2013'te "görevsizlik kararı" vererek, dosyayı askeri savcılığa sevk etti. Askeri savcılık tarafından da Ocak 2014'te şüpheli olarak adı geçen 5 askerin "kanunun emrini icra kapsamında kendilerine verilen görev gereklerini yerine getirdikleri, görev gereklerini yerine getirirken kaçınılmaz hataya düştükleri, dolayısıyla eylemleri hakkında kamu davası açılmasını gerektiren bir sebep bulunmadığı" belirtildi ve kovuşturmayaya yer olmadığına karar verildi. Askeri Mahkeme ise oy çokluğu ile kovuşturmayaya yer olmadığına dair karara yönelik itirazı reddetti. Sonrasında Anayasa Mahkemesi süreci var tabi. Anayasa Mahkemesi eksikliklerin öngörülen süre içinde giderilmemesinden ötürü başvuruyu idari kararlar reddetti. Hak arama özgürlüğü bağlamında yaşanan bu süreci, bir hukukçu olarak cari olan hukuk algısı ve pratiği ile birlikte nasıl değerlendirirsiniz?

Meydana gelen olay, gerçeklik yarığının ilgi alanındadır. Özellikle gerçeğin açığa çıkarılması ve ce-

zasızlıkla etkin mücadele, mahkemenin görev tanımına sadakatle mümkündür. Bir başka otoritenin, hakikatin tartışılma olanağını sıradan gerekçelerle ve de görev tanımının dışına çıkararak bertaraf etmesi, adalet beklentisine hayal kırıklığı yaşatmıştır. Eylemin hangi koşullarda nasıl ve ne şekilde tahakkuk ettiği ile eylemin ceza hukukundaki karşılığını tayin ve tespit görevi hiç kuşkusuz olay mahkemesininindir. Hukuk mezunu herkes, eylemlerin, hukuka uygunluk haline tekabül edip etmediğine ilişkin olumlu veya olumsuz kuşkunun aşılması işinin mahkemenin görev tanımı içinde olduğunu bilir.

Burada kritik olan, savcılık kuşkuyu beslemek, olgunlaştırıp aşılması için mahkemeye göndermek yerine, yargılama yaparak, beraatle özdeşleşen bir hüküm vermiştir. Bu yöntem muhakemeden rol çalmaktır ve cezasızlığın umumiyetle tevessül ettiği bir yöntemdir.

Daha da önemlisi, bu ve benzeri olaylarda cezasızlığın umumiyetle, hukuka uygunluk sebeplerinden yararlanması, onları istismar ederek varlığını idame ettirmesidir. Maddi ceza hukukunun eylemi meşrulaştıran ve cezasızlık gerekçesine dönüştüren yaklaşımın, usul hükümlerini yozlaştıran yorumlarla yaptığı işbirliğinin olduğu yer, yargılamayı hükümden düşürmektir. Roboski davasında yapılan budur ve itirazın kalbi burada atmaktadır.

Yaşanan tereddütler bir yana AYM, hukuki güvenlik kavramının yanı başında konuşularak, Roboski mağdurlarının adalet talebini gönül gözüyle görmekten imtina etmiştir. Oysa bu mahkemeden beklenen, şekil noksanı üzerinden, nitelikli yargılama veya görünen adalet talebini bertaraf etmek değil, takipsizliğin yargılama rolünü hukuka aykırı biçimde temellük eden kararının dolaşıma çıkmasını ve sisteme entegre olmasını önlemektir.

“

Burada kritik olan, savcılık kuşkuyu beslemek, olgunlaştırıp aşılması için mahkemeye göndermek yerine, yargılama yaparak, beraatle özdeşleşen bir hüküm vermiştir. Bu yöntem muhakemeden rol çalmaktır ve cezasızlığın umumiyetle tevessül ettiği bir yöntemdir.

Yargılama talebi bir haktır ve bu hakkın biricik misyonu etik bir muhakeme aracılığıyla hakikatle, hükmü buluşturmadır. Yargılama rafa kalktığı için toplum ve kamunun, muhakemeyi açık yargılama, gerekçe ve hükmün açık tefhimi gibi kadim haklar üzerinden olayın gerçekliğini denetleme imkanı da yitirilmiştir. AHİM'in de yerel şema içindeki bu ardışık ihlalleri takdir marjıyla peçelemesi, cezasızlığın görelî krizini aşmasını kolaylaştırmakla kalmamış, üzerine titrediği hak arama özgürlüğünün, iç dinamiklerince darbelenmesine seyirci kalmayı da yeğlemiştir. Derdest tutulan davayla, Roboski faillerinin, yaşamlarının kalan kısmını şüpheli olarak sürdürmeleri, davanın gerisinde bıraktığı bir başka tortudur.

'ADİL YARGILANMA HAKKININ HER ŞEYDEN ÖZERK BİR DEĞERİ VARDIR'

Anayasa mahkemesinin kararı çokça tartışmalara yol açtı. Mahkeme kararına ilişkin olarak görüşler iki kısma ayrılıyor. Bunlardan ilki, usulü öne çıkararak, meseleyi usul kurallarının öncelikleri doğrultusunda izah eden yaklaşım. Diğeri ise, maddi gerçeğin bulunması idealine odaklanan esasa ilişkin yaklaşım. Sizin deyiminizle, kadim ve soluksuz bir mücadelenin bakış açısı ile yarattığı etki ve sonuçları irdeliyorsunuz. Bu açıdan bu iki bakış açısı neden bu kadar önemli? Hukukun belirliliği ilkesine göre sabit bir bakışın kabulü mümkün değil midir?

Uygar bir hukuk, sentezden beslenir. Yargı pratiğinin en büyük açmazı, esnekliği reddeden aşkın yorum ve içtihadı haddinden fazla bağlılıktır. Bir metinden tek bir sonuç çıkarma inadı, kendisini çoğu kere hukuki belirlilikle peçelemektedir. Göreliliği reddeden kadim bu ısrarın yarattığı krizin, memleketi götürdüğü yer, hak ve özgürlük liginin düşme hattıdır.

Yargılama talebi bir haktır ve bu hakkın biricik misyonu etik bir muhakeme aracılığıyla hakikatle, hükmü buluşturmadır.

Roboski Davası'nın kaderini, yerine göre esnemeyi reddeden yahut yerel görülebilirlik eşiğini aşılma tutucu bu anlayış belirlemiştir. Usul kurallarının kültleştirilmesi, yaşam hakkına saygı gösterme yükümlülüğüne aykırılık iddiası gibi, vahim bir olayın mahkemelerce tartışılması talebinin, salt şekil kurallarına sadık kalmadığı için reddi sonucunu kaçınılmaz kılar. Roboski davasında yapılan tam da budur.

Oysa esnekliği öneren yorum, hukuki güvenliğin fobi ve kaygılarını hiçe saymamakta, aksine olayın bağlamından koparılmadan başvurunun hakkaniyete uygun yargılanma talebinin olabildiğince benimsenmesini salık vermektedir. Adil yargılanma hakkının, her şeyden özerk bir değeri vardır ve değerle temin edilmek istenen, ağır ihlal iddialarının, yoktan bahanelerle yargılanmasını önlemektir.

İkisi arasında, yarattıkları sonuçlar açısından dağlar kadar fark vardır. İlkinde katı şekil şartları, ağır bir insan hakkı ihlal iddiasını sudan sebeplerle adliyeden tart ederken, diğeri esnek bir yorumla, bu davanın esastan görülmesi için adliye kapılarını sonuna kadar açık tutar.

Karşı oyun duruşma salonunun kapısının açık tutulması konusundaki çabası, önemli ve değerli olmakla birlikte gidişatı önlemede yetersiz kalmıştır.

Bir de AİHM süreci var. AİHM iç hukuk yollarının tüketilmediği gerekçesiyle 17 Mayıs 2018'de yapılan başvuruyu reddetti. Mahkeme gerekçe olarak Anayasa Mahkemesi kararına paralel bir şekilde dava avukatlarının, eksik olduğu bildirilen belgeleri 15 günlük sürede değil, 17 günde göndermesini hata olarak kabul etti. Yaşanan bu süreçleri açıklarken -özellikle Anayasa Mahkemesi kararına istinaden- "Abartılı hukuki güvenlik anlayışının hazırladığı tuzağı, hukuki güvenliğe sığınarak aşmak, içteliği zehirleyen bir başka çelişkidir" diyorsunuz. Cümle-

“

Roboski Davası'nın kaderini, yerine göre esnemeyi reddeden yahut yerel görülebilirlik eşiğini aşılma tutucu bu anlayış belirlemiştir. Usul kurallarının kültleştirilmesi, yaşam hakkına saygı gösterme yükümlülüğüne aykırılık iddiası gibi, vahim bir olayın mahkemelerce tartışılması talebinin, salt şekil kurallarına sadık kalmadığı için reddi sonucunu kaçınılmaz kılar. Roboski davasında yapılan tam da budur.

nizi açmanızı isteyeceğim. İçteliği zehirleyen tam olarak nedir?

Hukuki güvenlik, belirli bir usule tabi olarak yargılanmayı isteme hakkı ve belirlilik gibi, aynı genetik atadan gelen kurumlarla hedeflenen; kişinin, objektif bir riskle karşılaşmadan hukuki yazgısını belirlemesine imkan vermek, bireyin yarınını tasarlamasına olanak tanımaktır.

Hukuki güvenlik, eşitlik ilkesinin buluşudur ve eşitlik kendisini, önceden bilinen usul ve şekil şartlarıyla var eder. Burada eşitlik, bir yandan benzer olayların sonuç üzerinden farklılaşmasını önlemeye hizmet ederken, öte yandan olayın özgünlüğünden kaynaklanan taleplerin, farklılık ölçüsünde eşitsizlik talep etmesine izin verir.

Hukuki güvenliği arşa çıkararak bir yaklaşım, aşırı şekli yorumlarla, farklılıkların adalet talebini dışlayarak, eşitsizlik üzerinden bir birlik inşa eder. Ya da eşitliği sağladığı görüntüsü vererek, olayın özgünlüğünden kaynaklanan yatay eşitliğin istisnaya uğramasını önler. Böylelikle, olayları aynılaştırarak bir çözümü, adalet diye servis eder.

Roboski Davası'nda; özgünlüğüne güvenerek adalet talep eden bir başvuru, konuya çözüm önerme yeteneği olmayan yahut konuyla alakasız emsallerin potasında eritilmiştir. Bu eşitlikle özdeşleşen, içtihatların, sıklıkla başvurduğu bir tuzaktır ve bu zoraki aynılaştırma AYM nin bu olaydaki adil yargılama söylemini samimi olmaktan çıkarmaktadır.

Anayasa Mahkemesi kadar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin verdiği karar da herkesi şaşırttı. Özellikle ihlal edilen hakkın özü konusunda önemli içtihatlarda bulunan, geniş bir yorum alanında hak ve özgürlük alanı açan ve yaşayan hu-

“

Hukuki güvenlik, eşitlik ilkesinin buluşudur ve eşitlik kendisini, önceden bilinen usul ve şekil şartlarıyla var eder.

kuk prensibine göre kararlar veren bir mahkeme için verilen kararı muhafazakar ve haklara yönelik ölümcül bir darbe olarak okuyabilir miyiz?

Burada davanın görülemezliği tetikleyen temsilci hataları ve meydana geldiği koşulların özenle değerlendirilmemesi ile ihlal arasındaki bağın koparılması, misyonu ile yollarını ayırdığına dair kuşku beslemektedir. AİHM, yerel şema içinde konuşlanmış bir denetleyici olmamakla birlikte, Sözleşme'nin korumaya aldığı haklara yönelik manipülasyon ve kusurlarla cepheden etkin olarak mücadele edeceğini defalarca açıklamıştır.

Roboski' de Sözleşme defalarca, bir çok açıdan ağır bir saldırıya maruz kalmasına rağmen, özerk kavramlar doktrini gibi değerli ve etkili araçla, başvurunun kaderini belirleyen yorumlara müdahaleden, anlaşılabilir bir karar ile imtina edilmesi, hukuk dışı yorumlara bekledikleri fırsatı bahşetmiştir. Spekülasyonun mayalanmasına ortam hazırlamak, Sözleşme'nin korumaya aldığı haklarla, almaşık bir Avrupa Kamu Düzeni inşa etmeyi taahhüt eden AİHM'nin işi olmamalıydı.

Dayanılan gerekçelerin zayıflığı, kararın toplumsal destek almasını önlemektedir.

Yine Anayasa Mahkemesi kararının bir diğer boyutu davanın avukatlık boyutu. Davada 31 avukatın ismi var ama sadece birine tebliğ yapılıyor. Dava avukatına yapılan tebligatla mahkemece avuktan belirtilen eksikliklerin 15 gün içinde tamamlanması isteniyor ancak verilen süre içerisinde eksiklikler tamamlanamıyor. Akabinde süre ile ilgili geç bildirilen bir mazeret var. Sonrasında ise sonuçları herkesçe malum. İhmallerden kaynaklı geline mahkeme sürecinden sonra bir takım tartışmalar olsa da bu konunun çok fazla tartışılmadığını ve bu konuda -avukatlar cephe-

“

AİHM, yerel şema içinde konuşlanmış bir denetleyici olmamakla birlikte, Sözleşme'nin korumaya aldığı haklara yönelik manipülasyon ve kusurlarla cepheden etkin olarak mücadele edeceğini defalarca açıklamıştır.

“

Hukuki yardımın birden çok vekille verileceği açıklanmasına rağmen, davanın görülebilmesi için gerekli ihtiyaçların eksik karşılanması, dış ilişkilerin tek vekille sınırlandırılması, temsilin açıklanmaya muhtaç iç ilişki ve çelişkilerine delalet eder.

sinde- özeleştirilmediği kanaatindeyim. Roboski davası bağlamında bu avukatlık meselesine nereden ve nasıl dahil olmamız gerektiği hususunda görüşlerinizi merak ediyorum.

Avukatlara atfedilecek kusurları, üç temel başlık altında sınıflandırmak mümkündür. Bunlardan ilki; başvuruyu destekleyen materyallerin önceden belirlenen usullere göre ve zamanında sunulmamasıdır. Bu vekillerin yarattığı ilk krizdir. İkincisi, belirlenerek sınırlanan noksanlıkların, verilen ek süreden sonra tamamlanması, üçüncüsü süre aşımının sağlık sorunlarına dayandırılmasına rağmen, sağlık raporunun, vaktinde ve usulüne uygun olarak arz edilmemesidir.

Gecikmenin yarattığı risk, başvurucuya göre usulüne uygun, AYM'ye göre hem usulsüz hem geç olarak sunulan sağlık raporuyla aşılmaya çalışılmaktadır. Mahkeme ile başvuru arasındaki tartışma ağırlıklı olarak burada yoğunlaşıp, derinleşmektedir.

Hukuki yardımın birden çok vekille verileceği açıklanmasına rağmen, davanın görülebilmesi için gerekli ihtiyaçların eksik karşılanması, dış ilişkilerin tek vekille sınırlandırılması, temsilin açıklanmaya muhtaç iç ilişki ve çelişkilerine delalet eder.

Buradan bakıldığında temsilin, sağlıklı bir dikey ilişki inşa edecek, başvurunun usuli eksikliklerden ötürü reddini önleyecek, yatay bir işbirliği ve dayanışma için, olağan bir çaba sarf ettiğini söylemek şimdilik mümkün görünmüyor.

‘HUKUK AYAĞINA GELEN BU FIRSATI KULLANMALIDIR’

Bu tartışmalar devam ederken dönemin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı katıldığı bir televizyon programında “Uludere konusunun, uçak konusunun tekrar inceleneceğini düşünüyorum” sözlerinin ardından dava avukatları,

Haziran 2019'da Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı'na başvurdu. "Yeni delil varlığı" sebebiyle Roboski dosyasının yeniden açılmasını talep etti. Soruşturma dosyası yetkisizlik kararı ile Uludere Cumhuriyet Başsavcılığı'nda şu an. Bu süreci nasıl yorumluyorsunuz? Yargılama sürecinin geleceği ile ilgili bir öngörünüz var mı?

Başvurunun kapsamını değiştiren her yenilik, sözde yargılanmış yargılanır hale getirecek veya davanın yeniden görülmesi için yeterli olacaktır. Sistem yeniden yargılamayı mümkün kılan acil çıkışlarına sahiptir. Güçlü bir iradenin, bu çıkışlardan yararlanarak, mağdurların davalasma isteğine olumlu yanıt vermesi önünde nesnel bir engel yoktur.

34 kişinin yaşamına yönelik ve içine mağdurları alan hak ihlali iddiası, yargılansa da fail ve olay üzerindeki kuşku, tüm ağırlığıyla orta yerdedir. Açıklama nesnel yansızlık açısından riskler taşısa da, cezasızlığın direncini kırmak bakımından anlamlıdır. Hukuk, cezasızlığın örselediği güveni tazelemek için, öyle veya böyle ayağına gelen bu fırsatı kullanmalıdır.

Ancak, toplumsal taleplerin itkisiyle, bazı soruşturma dosyaları telekten indirilse de; gerçeklik talebinin, cezasızlığı alt eden bir hükümle sonlandırıldığına dair doyurucu bir tecrübeden söz edilemez. Çeyrek asırdır benzer sebeplerle adalet arayan Kulp Davaları'nın birinde sanıkların beraat etmesi, diğerinde ise çekinik bırakılan umudun bireysel başvuruyla yeşertilmesi, cezasızlığın yarattığı ikilemin boyutlarına delalet eder. Sürprizlerle, med-cezirlerin cirit attığı yerde, kahin olmak imkansızdır.

Ağır insan hakları ihlallerinin yaşandığı dönemlerle, koşul ve durumlarla ilgili olarak, “Geçmişle yüzleşme / hesaplaşma” kavramı önemli. Bu anlamda geçmişle yüzleşme ya da hesaplaşma kavramlarından hangisinin tercih edilmesi gerektiğine dair tartışmalar güncelliğini koruyor. Siz ne dersiniz, geçmişle yüzleşme mi hesaplaşma mı?

Yüzleşmeyi kültürel veya onarıcı adaletin jargonu, hesaplaşmayı ise iktidar ilişkilerinden beslenen ceza adaletinin biçimlendirdiği bir kavram olarak değerlendiriyorum. Tercihim; demokratik ve çoğulcu, fail, sorumlu ve mağdurların katılımıyla sorunun kökten ve kesin çözümüne imkan verdiği, barışçı ve kapsayıcı olduğu için yüzleşmeden yanadır.

Burada uyuşmazlığı yaratanlar, ondan etkilenenlerle yüzleşerek, birlikte ve ortaklaşa bir çözüm üretirler. Yüzleşme ile vücuda gelen hakikat, bağlayıcılık ve saygınlık debisi yüksek bir hükümdür. Yüzleşme, öte yandan etik ilişkilerden adalet üreten bir metodolojiye de tekabül eder. Bu cezasızlıkla mücadelenin beklentileriyle uyumlu bir yaklaşım tarzıdır ve özellikle tekerrürü önlemek ve caydırıcılığı kurumsallaştırmak bakımından hayatidir.

Hesaplaşma; hakikati açığa çıkarmaktan ziyade, sorunu ceza ve desteği maddi giderimle derinleştirip, genişletmeye hizmet eder. Sinesinde mutasyona uğrama potansiyeli yüksek, düelloya yatkın ve pusu becerisi gelişmiş, adlileşmeye yazgılı ve toplumsal barışı tehdit eden ihtilaflar barındıran gayri demokratik bu yöntemden uzak durulmasını öneriyorum.

Kitabınızın sonunda, eleştiri ve empati arasında anlamlı, yapıcı ve yol açıcı bir bağ kurmuşsunuz, benzer asgari zemine ihtiyaç duyan çalışmalara teşvik olması açısından, bu söylemi biraz daha açar mısınız? Bu mesele üzerinden gelişecek diyalektiğin bellek ve yüzleşme açısından nasıl bir önemi var?

“

Hesaplaşma; hakikati açığa çıkarmaktan ziyade, sorunu ceza ve desteği maddi giderimle derinleştirip, genişletmeye hizmet eder.

“

Eleştirmek, bellek yapımının istifade edeceği değerli taşıyıcı; eleştiri ise belleği oluşturan paha biçilmez bir materyaldir.

Eleştiri konumuz açısından aşkınlaşma ile mücadelenin geliştirdiği özellik ve aparat olarak anlaşılmalıdır. Çalışma karar mercilerinin vücuda gelen süreçlerdeki hatalarını belirleme ve kodlama teşhis ve tanınmasını temine özgülünen eleştirel bir başlangıç olarak konumlanmıştır. Empati, bir anlama çaba ve biçimidir ve eleştirinin start alması için nesnel bir misyon üstlenmektedir. İçeri ve dışarıda kapısını çaldığı her adli ve idari mekandan dışlanan Roboski Başvurusu'nun katlanan acılarından habersiz ve onu anlamakta güçlük çeken veya anlaşılmaz bulan bir araştırma ve inceleme hakikate katkı sunamaz.

Mağduriyetle duygudaşlık, cezasızlıkla etkin ve verimli mücadeleyi tahrik eden zorunlu ilk harekettir. Dolayısıyla empatinin; hiç değilse şimdiden başlayarak, nesnel yargıyı zehirleyen ya da üçüncü göz olmaklığı engelleyen amil olarak lanse edilmesinden vazgeçilmelidir. Yargıç ile yargılanan özne ve nesne arasındaki ilişkisizlik çarpık ve hatalı nesnellik tanımlarının eseridir. Eskimiş nesnel yansızlık tanımı cinayetleri failsiz bırakma alışkanlığının zulasında sakladığı ve gerektiğinde başvurduğu gizilgücü yüksek bir araçtır. Yurttaşın yaşatılan dram ve trajediyle göz göze gelmeden, onlarla hemhal olmadan böyle bir çalışmanın erekleriyle buluştuğundan söz edilemez.

Eleştirmek, bellek yapımının istifade edeceği değerli taşıyıcı; eleştiri ise belleği oluşturan paha biçilmez bir materyaldir. Çalışmamız Roboski davasının koyak ve kuytularında dolaşarak, bilhassa kavram ve terimlerin özerk anlamlarından uzaklaşarak davanın niçin, nasıl ve kim tarafında hangi araç ve yöntemler izlenerek dışlandığını eleştirel bir yaklaşımla anlamaya ve betimlemeye çalışmıştır.

Çalışma cezasızlığın monologla aşılma güçlüğünü aklımdan çıkarmamıştır ve her fırsatta meseleye ilgi duyanları, meselenin etrafında toplanma ve tartışmaya davet ederek, son sözü diyalektiğe bırakmaktadır. Diyalog ve diyalektikten neşet son söz; aynı zamanda yüzleşmenin üzerinde yürüyeceği, ihtiyacı ölçüsünde yararlanacağı asgari ve de nesnel bir zemine de tekabül eder.

Benjamin'in izinden: Kültür, barbarlık ve şiddet

Yapısal iktidarın, sözleşmesel olarak dayattığı kadim ve asli yasa, öteki kılınan üzerinden kurulan birlikteliğe dayanır. Kültür, bu birliktelik arzusunun öteki üzerinden kurgulandığı bir barbar tanımını önümüze koyar, barbarın silahı kendi özünden teşmil edilmiştir nitekim.

Hüseyin Akcan

“Hiçbir kültür ürünü yoktur ki, aynı zamanda bir barbarlık belgesi olmasın”(i.) der Walter Benjamin tarih üzerine kaleme aldığı pasajlarından birinde. Kültür ve barbarlık arasında doğrudan koşut kılınan bu bağ biz neyi anımsatmalıdır? Kara olanı aka çevirmeye çalışan ve hassas kalplerin canavarlık olarak betimleyeceği bir devrimi mi? Yoksa dilin hiyerarşisini gözeten bir noktada sözün de öldürücü olduğu yerde, barbarlığın bize dayattığı topyekûn bir tesviye hali olan soykırımı mı?

Okuyucular bir önceki cümle ile barbarlığı “fail” olarak saptayıp indirgemeci bir tavırla yanıldığımı iddia edebilirler, buna katılabilirim. Ama barbarın Mehmet Mahsum Oral’ın çizdiği şekliyle belirsizleştiği ve çoktan aramıza karıştığı yerden bakamayacağım bu yazıya. Zira barbarlığı kadim bir kültürün iziyle tanıyan ve onunla kaynaşık bir kapıya açılan itirazlarımın temel noktalarını gözden kaçırmak olur aksi bir durum. Faili kötü, canavar kılan şey onun kültüre müdahalesi midir? Tipolojik olarak değerli kılınan varlık olanın kendisi mi yoksa ona biçilen “varlık” kisvesi mi? Sanırım göz’ün iktidar olduğu bir siyasal da görülmeyen yahut görünmez kılınan şeylerin tasfiyesi dilde kıyım, bedende ölüm olarak zapta geçmeyecektir. Hannah Arendt’in siyasal dolaşıma soktuğu kupkuru bir “kötülüğün sıradanlığı” kavramının altı oyulmadı hala. Oyulsaydı belki görmeyen gözlerin iktidarına da dip bir itiraz kuluçkasından çıkabilir, sönmölen ve Benjamin’in İspanya sınırında intiharına sebebiyet veren kırıklık tespit edilebilirdi. Arendt’in Eichmann’ın duruşmalarını izlerken not aldığı ve esasen Harry Muslich’in aklına gelen temel sav, Benjamin’in izini sürmüştür zira. “Yahudilerin, örneğin kendileriyle aynı kaderi paylaşan Çingene halkı gibi, bir kültürü olmasaydı, öldürölmeleri kötölükten sayılmayacak mıydı?” Yarım yüzyıldan uzunca bir süredir cevabı verilememiş bir sorudur bu. “Eichmann insanları yok eden birisi olarak mı yoksa kültürü yok eden birisi olarak mı yargılanıyor? İnsanları öldürürken bir kültürü de yok eden bir katilin suçu daha mı büyüktür?(ii.)

“

Kültür ve barbarlık arasında doğrudan koşut kılınan bu bağ biz neyi anımsatmalıdır? Kara olanı aka çevirmeye çalışan ve hassas kalplerin canavarlık olarak betimleyeceği bir devrimi mi? Yoksa dilin hiyerarşisini gözeten bir noktada sözün de öldürücü olduğu yerde, barbarlığın bize dayattığı topyekûn bir tesviye hali olan soykırımı mı?

Bu aslında Arendt'in dikkat çektiği şekliyle sadece "Doğulu avam" Yahudilerin, "ilkel" insanların, Çingenelerin, akıl hastalarının, bedensel engellilerin, kısacası "yüksek ve kadim" kültürün çirkin ve bayağı bulduğu her şeyin krematoryumlarda ve gaz odalarında yakıldığı, cesetlerin altın dişlerinin söküldüğü, saçlarının kesildiği ve toplu mezarların kazıldığını bilen "ahlaklı Almanların" gönül rahatlığıyla eşdeğerdendir. Zira adına kültür denen olgu varlığını barbarın edimine borçlanmıştı. Çizilmesi gereken keskin bir sınır ne yazık ki yok, Oral'da bu yüzden müphemdir barbar. Barbarlığın tanımını kendi içkinliğinde bulan Romalılar gibi, dışarıda bırakılan ve Lacan'cı yorumun aksine bütünleşmesi arzulanmayan öteki üzerinden kurgulanan yerde kültür başlamaktadır. Kültürel dikotomi yıkıcılıkla ile birleştiği yerden bir tarih yaratacak, ve yaratılan bu "milli tarih" üzerinden öteki kılınanın haklarının gaspı meşru bir zeminde temellendirilecektir.

Zabel Yesayan, Adana pogromunda katledilen Ermenilerin yurttaşlık ilkesi adına feda edilen kurbanlar olduklarına inanmak istemiş, yıkılan ve ölen insanların bedenlerinde cisimleşmiş acıyı kültürel bir koda entegre etmeye çalışmıştı. Nihanian'ın deyimiyle korkunç yanılmanın başladığı nokta belki de burasıdır. Kültürel olanın içerisinde inşa edilen her şey Yesayan'ın aksine katliamı, tecavüzü ve yağmayı yargılamamıştır. Nitekim İttihat ve Terakki Yönetimi sorumlular hakkında hiçbir şekilde etkin bir soruşturma yürütmemiş, aksine 1915'in önünü açan kültürel siyasal zemine çanak taşımıştır.

Tabi burada bir parantez açarak kültürden anlaşılması gereken temel önermenin ne olduğu bahsini irdelemek yazının kapsamını aşacaktır. Fakat benim değinmek istediğim savın Tanıl Bora'nın "Kültürel Hegemonya" yazısında değindiği "Kültür lâfı duyduğum anda tabancamın emniyetini açarım"(iii.) diyen Nazi mantığındaki kültür olmadığının altını çizmek isterim. Peki, ama, Benjamin'in işaret ettiği "Kültür ve Barbarlık" arasındaki bağ, nereden ve nasıl mürekkeptir? Aşağı sayılan, barbar kılınan, ezilen ve yok edilmesi arzulan şeyin kendisi nasıl bir barbarlık ediminin içerisinden çıkmaktadır?

"Bir dağın başında toplanmış büyük bir kalabalığın kara tükürmeye başladığını gördüğümde bunu neden yaptıklarını merak ediyordum. Adlarını bu karın üzerinde yürümekten aldıklarını söylüyorlar, hırçınlıkları bundanmış." (iv)

Mehmet Mahsum Oral'ın işaret ettiği bu hırçınlık aynı zamanda yok sayan muktedir barbar'ın, yüksekte olduğu için duymayan ve görmeyen kültürel düzeyini de gösterir. Roboski'de ölen insanların "kaçakçı" olmasının vicdanlarda yarattığı rahatlamanın! aslında kültürel yok sayılmanın öznesinin ölümünün bile ölümden sayılmadığı denklemi bir kez daha akla getirmesi boşuna değil. Barış Ünlü'nün Türklük Sözleşmesi'nde dikkat çektiği imtiyazlar sınıfı şunu da vaz eder nitekim Türklük hallerinin belli bir iktidar yapısıyla ki buna Yapısal Türkçülük de diyebiliriz ve bu iktidar yapısının sağladığı –reel veya potansiyel- maddi/manevi imtiyazlarla ve uygulamalarla yakından bir ilgisi olduğu hatırdan çıkarılmamalıdır.(v)

Yapısal iktidarın, sözleşmesel olarak dayattığı kadim ve asli yasa, öteki kılınan üzerinden kurulan birlikteliğe dayanır. Kültür, bu birliktelik arzusunun öteki üzerinden kurgulandığı bir barbar tanımını önümüze koyar, barbarın silahı kendi özünden teşmil edilmiştir nitekim.

“

Mehmet Mahsum Oral'ın işaret ettiği bu hırçınlık aynı zamanda yok sayan muktedir barbar'ın, yüksekte olduğu için duymayan ve görmeyen kültürel düzeyini de gösterir. Roboski'de ölen insanların "kaçakçı" olmasının vicdanlarda yarattığı rahatlamanın! aslında kültürel yok sayılmanın öznesinin ölümünün bile ölümden sayılmadığı denklemi bir kez daha akla getirmesi boşuna değil.

“

Kültürel ve tarihsel olgunun içerisinde mevcut barbarın izini bulmak, deşmek ve ortaya koyup tartışmak zamanı çoktan geçti, dayatılan ve yok sayılan özne, kendi bilincinde dışsallaştırdığı efendiye itaat kavramını parçalayıp un ufak etmedikçe, kültürel nabzın nüfuz ettiği barbarlık, virüs gibi bulaşıp yayılmaya muktedirdir.

ittiğini açıkça belirten Cemal Bali Akal ise Bourdieu'yu işaret eder. Bordieu'ya göre de, psikanalizin kuramsal çelişkisi, erkek dünya görüşünün temel varsayımlarını sorgulamadan kabul ederek, erkek hâkimiyetini doğrulayıcı bir ideolojiye dönüştürmesidir.(vii.)

Esasında siyasi iktidarın cinsiyetini belirleyen de, Yapısal Türkçülük'ün izlerini ortaya koyan da aynı olgu olabilmektedir. Bu nedenle sosyal ve tarihsel süreçte kurumsallaşan kültürel iklime bakmak ve oradan yapı sökümüne başlamak kanımca gereklidir.

Kültürel ve tarihsel olgunun içerisinde mevcut barbarın izini bulmak, deşmek ve ortaya koyup tartışmak zamanı çoktan geçti, dayatılan ve yok sayılan özne, kendi bilincinde dışsallaştırdığı efendiye itaat kavramını parçalayıp un ufak etmedikçe, kültürel nabzın nüfuz ettiği barbarlık, virüs gibi bulaşıp yayılmaya muktedirdir. Oral'ın kara tüküren kalabalığı; aynanın, maskelenenin, dikkatini

Türk Dil Kurumu “kültür”ün tanımını olarak şöyle bir şey deklare eder: Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin. TDK'nın kültür tanımında geçen insanın doğal ve toplumsal çevresine yönelik egemenliği kavramının altını oymak gerekiyor kanımca. Çünkü kültürü, barbarın yaratımı olarak önümüze koyan şey düpedüz bu önermedir. Zira “Kadim ve Yüksek Kültür'ün” (Sünnilik, Türklük, Müslümanlık, Beyazlık, Erkeklik vb.) irfan aşılacağı, tedip edeceği “aşağı ve zavallı” (Alevilik, Kürtlük, siyahlık, kadın vb.) olana yöneldiği yerde, kültür ile barbarlık arasındaki nesnel koşutluk görülebilir. Otoriter bir baba krizinden mustarip Freud'un kadınlarının penis özlemi çektiği şeklindeki ataerkil yaklaşımı ile Fuad Köprülü'nün Alevilerin otantik Türkler olduklarını ve taşrada kaldıkları için “Yüksek İslam” ile tanışmamaları dolayısıyla dini hayatlarını yanlış yaşadıkları yaklaşımı (vi.) benzer bir minvalde okunabilmektedir. Freud'un sosyal koşulları, hatalı bir biçimde ikinci plana

dağıtmaya yönelik bir hamle olduğu kadar, çoktan aramıza karışan barbarların bizde içselleştirdiği duyma, görme ve bilme alışkanlığına da bir imadır.

Dersim’de 1938 yılında işlenen ve bizzat iktidar kadrolarınca planlanan barbarlık ve şiddet olgusunu da gözden kaçırmamak gerekir. Harekâta katılan bir barbarın günlüğünden şunları okuruz nitekim.

“9 Eylül

Ah bugün İzmir’de olsaydım. Hâlbuki dağ başında Kürtlerle uğraşıyoruz.

“10 Eylül

Bugün dağlar ormanlar tarandı. Bizim bölük, azıllardan birisinin kellesini getirdi. Başka bir bölük de Seyithan’ın kafasını getirdi. Bizim bölükte Ruşen isminde er var. Bütün kafaları o kesiyor.

Buralarda çok sefil kaldık...”

“11 Eylül

Bugün de dağları tarıyoruz. İnsan leşlerinden derelere girilmiyor. Burası o kadar soğuk ki adeta donuyoruz. Gece herkes of anam diye ağlıyor. Dünyanın en büyük cefasını biz çekiyoruz. Bu günlerimde hep seni düşünüyorum X, hep seni.”

“12 Eylül

Bu sabah erkenden kalktık. Yine dağlarda tarama harekâtı yapıyoruz. Her gün kafa kesmekle uğraşıyoruz...(viii)

“

Esasında siyasi iktidarın cinsiyetini belirleyen de, Yapısal Türkçülük’ün izlerini ortaya koyan da aynı olgu olabilmektedir.

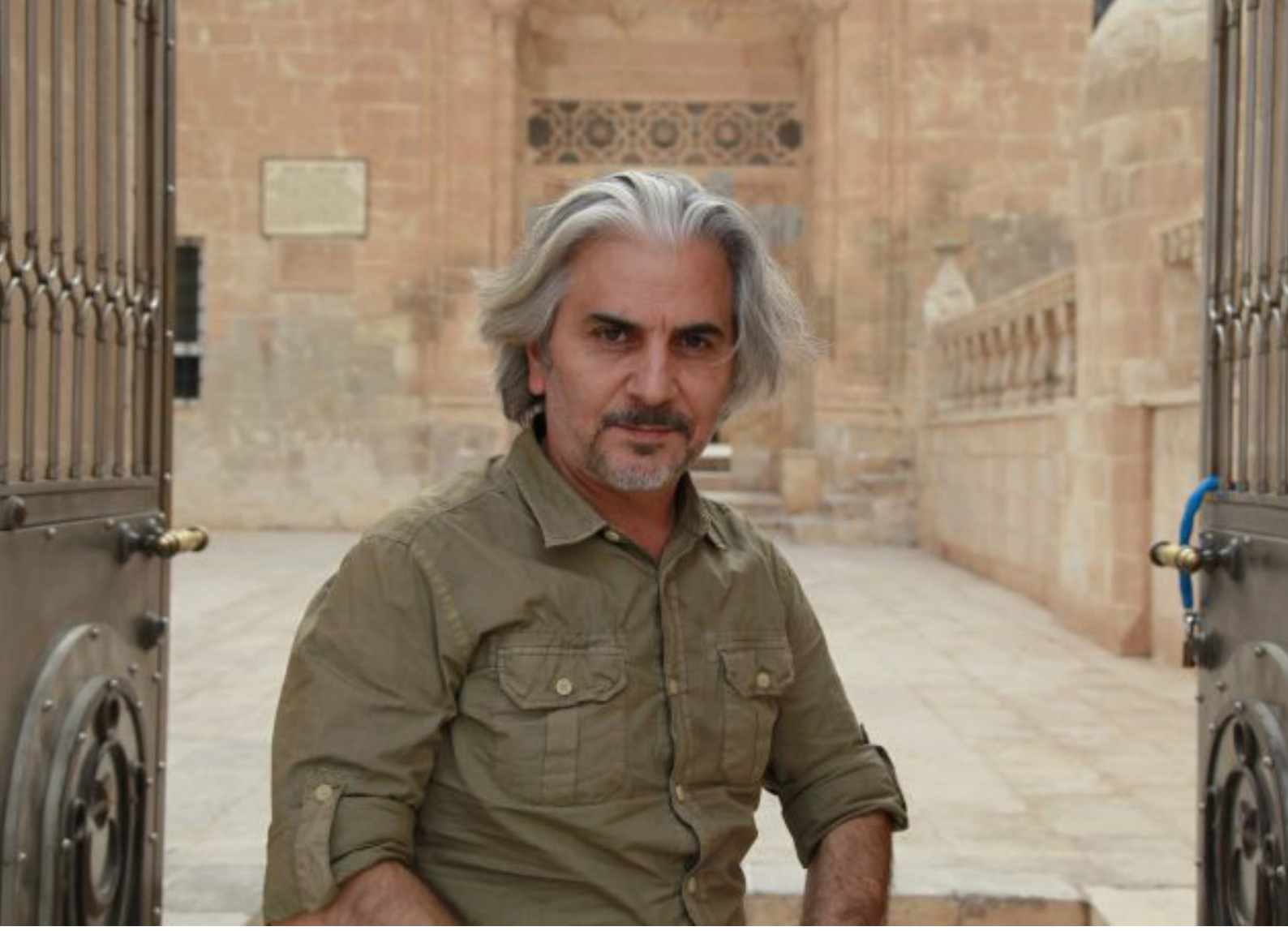

Dağlarda perişan kalan, İzmir’deki X’in özlemini çeken, dünyanın en büyük cefasını ve ezasını sırtında taşıyan bu barbarın aynı zamanda her gün kafa kesmekten mustarip olması, Kürtlerle uğraşmak zorunda kalması, insan cesetlerinden dereler girememesi, su içememesi; Arendt’in yıllar sonra ortaya atacağı kötülüğün sıradanlığı kavramı için yeterli görülebilir ama 38 döneminin kültürel ikliminin, öteki kılınan ve ölümünün simgesel olarak aşağı sayıldığı Dersimli Kürtlerin yaşadığı acıyı anlamak için yetersiz kalır. Zira şiddet kurumsallaşan ve tekrarlanan tezahürleriyle salt bir iktidar tarafından gerçekleştirilmeyen çok yönlü bir eylemdir. Adana pogromunda olan ile Dersim dağların yaşanan acı bu yüzden büyüyüp tekrarlanmaya meyyaldır. Bu şiddetin kültürel kodunu çözmek, barbarın ediminin imhasına yönelmek, sarkacın iki ucunu da yeniden gözlemleyerek mümkün olabilir. Mahkeme kayıtlarına “bilinmeyen yabancı bir dil” olarak geçen Kürtçe’nin hangi kültürel şiddetin kapsamında yer aldığı bütünsel olarak görülmeden, kültür ve barbarlık arasındaki sarmal sadece şiddete takılır.

Kültürün çizdiği “milli tarihi” okursak şayet yaşanan her şey, dışsal bir müdahalenin şeytani gizeminde tekâmül eder. Fakat çizginin dışına çıkıp, tarihi yapı söküme uğratırsak, geçmişin ahlaki olarak yüceltilen olgunun katıksız bir kötülük ile hemhal olduğunu dehşetle fark edeceğiz. Ve galiba bu “dehşet imgesinin”, Nurdan Gürbilek’in işaret ettiği gibi kanıksanmış bir kültürel kod olarak bize nasıl nüfuz ettiğini bir nebze anlayabileceğiz. Zira içimizdeki barbarı üreten de ölümü şehadet mertebesinde yüceltip insanın kötülüğünün içinde güvelenen de Benjamin işaret ettiği “kültür”dür. Ve ne yazık ki Benjamin’in bıraktığı yerden aynı sözcüklerle dilimize dolanan şu cümle yarım yüzyıldan uzunca bir süredir kulağımızda uğuldayıp duruyor. “Ezilenlerin geleceği gösteriyor ki, içinde yaşadığımız ‘olağanüstü hal’ istisna değil kuraldır.”

KAYNAKLAR

- i.** Walter Benjamin. Son Bakışta Aşk. (2018). Haz. Nurdan Gürbilek. İstanbul: Metis. Sy. 47
- ii.** Hannah Arendt. Kötülüğün Sıradanlığı. (2018). Çev. Özge Çelik. İstanbul: Metis. Sy. 105
- iii.** Tanıl Bora, Kültürel Hegomonya, Birikim Haftalık yazısı. Tarih 15.02.2017
- iv.** M. Mahsum Oral. Barbarlarla Beklerken. (2019) İstanbul: Everest. Sy. 31
- v.** Barış Ünlü İle Türklük Sözleşmesi Üzerine Söyleşi. Söy. Tanıl Bora-Aybars Yanık. Birikim Dergisi 369-370. Sayı.
- vi.** Günümüz Türkiye’sinin Mütehakkim Ve Muzaffer Sünniliği Hakkında Bir Taslak. Kaya Akyıldız. Birikim Dergisi 369-370. Sayı.
- vii.** Cemal Bâli Akal. Siyasi İktidarın Cinsiyeti. (1994). Ankara: İmge. Sy. 129
- viii.** Dersim Soykırımını ve Kötülüğün Sıradanlığı. Zeynep Türkyılmaz. Agos Gazetesi. 29.11.2019

Kürt yazar Fırat Ceweri'ye Altın Kalem ödülü

Kürt yazar Fırat Ceweri, Kürdistan Bölgesi Kültür Bakanlığı tarafından Altın Kalem Ödülü'ne layık görüldü.

Kürt yazar Fırat Ceweri, Kürdistan Bölgesi Kültür Bakanlığı tarafından “Altın Kalem Ödülü”ne layık görüldü. Başkent Erbil’de dün düzenlenen törende ödül, Fırat Ceweri’ye yazarlığının 40’ıncı yılında verildi.

Rûdaw’ın “Xweşî Ligel Dostan” programına katılan yazar Ceweri, ödüle ilişkin, Kürtçe çalışmalarının bir Kürt kurumu tarafından ödüllendirmesinden dolayı mutlu olduğunu söyledi. Ceweri, “Daha önce de İsveç Akademisi tarafından ödüllendirildim. Ama Kürdistan Bölgesi Kültür Bakanlığının ödülü benim için çok önemli ve gurur kaynağıdır. Çok mutluyum” dedi.

Yazar Ceweri, 40 yıllık yazarlık hayatına 40 kitap sığdırdı. 20 kitap yazan Ceweri, yabancı dillerden 20 kitabı da Kürtçe’ye çevirdi.

FIRAT CEWERİ KİMDİR?

1959 yılında Mardin’in Derik ilçesinde dünyaya gelen yazar Ceweri, ilk gençlik yıllarını Nusaybin’de geçirdi. Yirmili yaşlarına varmadan Kürtçe edebiyata yöneldi. 1980 yılının hemen öncesinde İsveç’e yerleşen Ceweri, o zamandan beri edebiyatın çeşitli alanlarında Kürtçe eserler üretmekte. Nûdem dergisini on yıl boyunca aralıksız çıkardı. O yıllardan itibaren daha çok öykü alanında yoğunlaşan Cewerî , aynı zamanda dünya edebiyatından klasik ve modern eserleri Kürtçeye çevirdi.

Modern Kürt edebiyatının önemli yayınlarından Hawar dergisini yeniden topladı ve Nûdem Yayınları arasından basılmasını sağladı. Yazar Ceweri, John Steinbeck, Anton Çehov, Dostoyevski, Astrid Lindgren, Hemming Mankell ve Yaşar Kemal’in bazı eserlerini Kürtçeye çevirmiştir.

Şu an İsveç’te yaşayan Ceweri’nin bazı kitapları farklı dillere çevrildi.

ETKİNLİK

DUMAN

5 Nisan 2020
Saat: 21:00
Bostancı Gösteri
Merkezi,
İstanbul

**LİVANELİ İLE
SEVDALIM HAYAT
(ŞARKILARI &
ÖYKÜLERİ)**

14 Mart 2020
Saat: 21:00
Türker İnanoğlu
Maslak Show Center

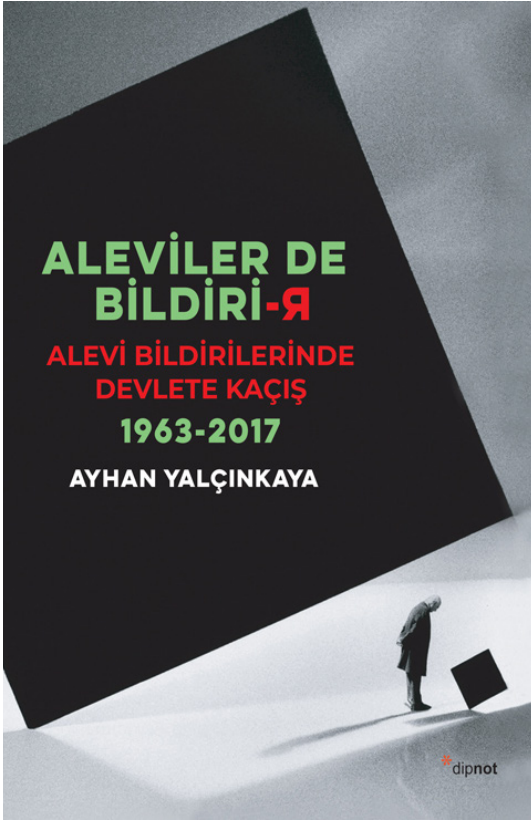
AMADEUS

08 Mart 2020-12
Mayıs 2020
Saat: 20:30
UNIQ Hall,
İstanbul

MALUMA

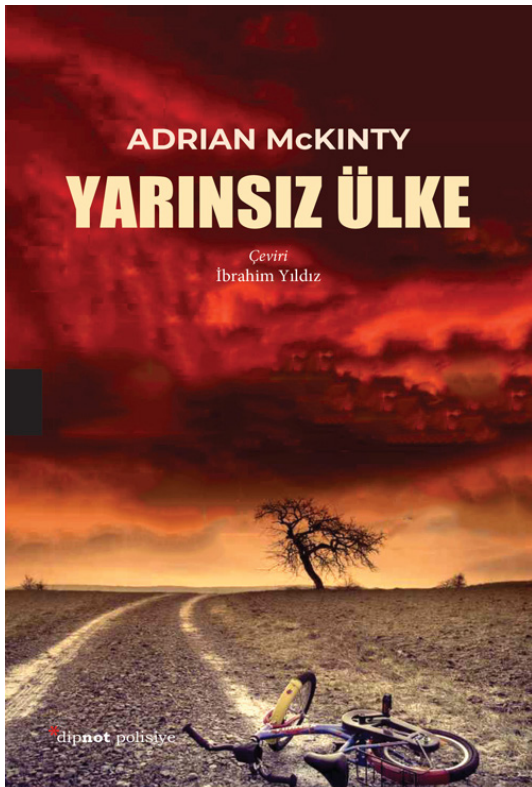
04 Nisan 2020
Saat: 20:00
Ülker Spor ve Etkinlik
Salonu,
İstanbul

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Aleviler de Bildiri-r Aleviler de Bildiri-r Alevi Bildirilerinde Devlete Kaçış

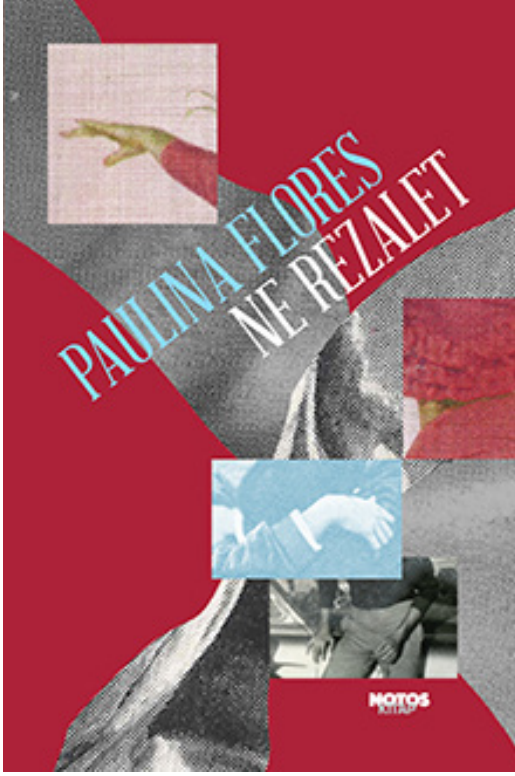
Yazar: Ayhan Yalçinkaya
Yayınevi: Dipnot
Sayfa Sayısı : 384

Yarinsiz Ülke

Yazar: Adrian McKinty
Çevirmen: İbrahim Yıldız
Yayınevi: Dipnot
Sayfa Sayısı: 336

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Ne Rezalet

Yazar: Paulina Flores

Çevirmen: Zeynep Çelikel

Yayınevi: Notos

Sayfa Sayısı : 235

Evlilik

Yazar: Jane Austen

Çevirmen: Berrak Göçer

Yayınevi: Can Yayıncılık

Sayfa Sayısı: 96

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Alayına İsyân

Yazar: Mine Söğüt
Yayınevi: Can Yayınları
Sayfa Sayısı : 264

Bir Kadının Yüreği

Yazar: Maya Angelou
Çevirmen: Doğacan Dilcun Doğan
Yayınevi: : Everest Yayınları
Sayfa Sayısı: 350

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

Tokyo'nun Son Çocukları

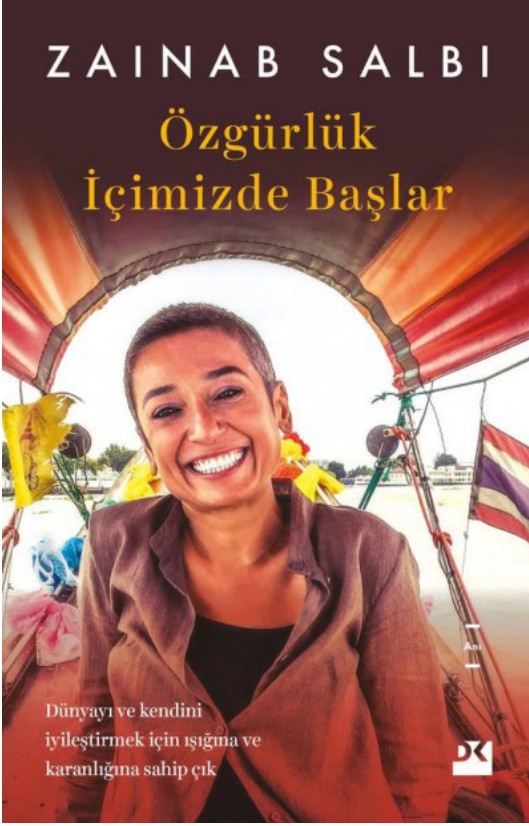
Yazar: **Yoko Tawada**
 Çevirmen: **Hüseyin Can Erkin**
 Yayınevi: **Siren Yayınları**
 Sayfa Sayısı : **128**

Yaşasın Kadınlar Türkiye'de Kadın Cinayetleri Gerçeği ve Çözüm Yolları

Yazar: **Gülsüm Kav**
 Yayınevi: **Doğan Kitap**
 Sayfa Sayısı: **184**

YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR YENİ ÇIKANLAR

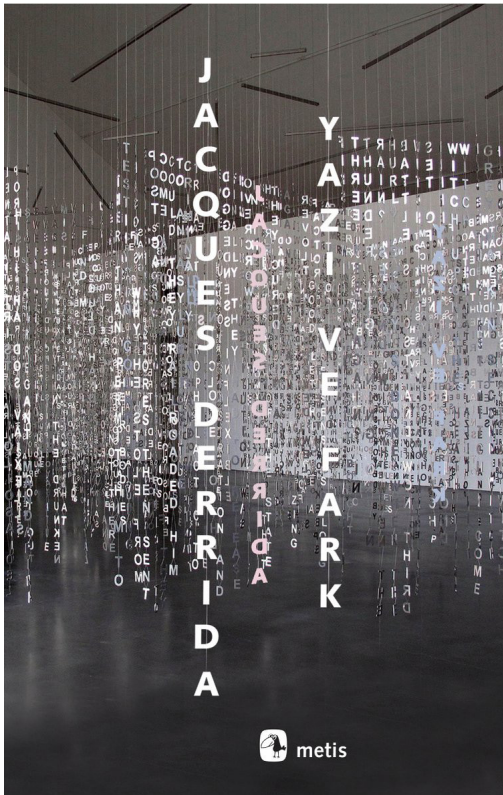
Özgürlük İçimizde Başlar

Yazar: Zainab Salbi

Çevirmen: Bige Turan Zourbakis

Yayınevi: Doğan Kitap

Sayfa Sayısı : 220

Yazı ve Fark

Yazar: Jacques Derrida

Çevirmen: P. Burcu Yalım

Yayınevi: Metis Yayıncılık

Sayfa Sayısı: 400